

OBSERVATORUL

REVISTĂ
DOCUMENTARĂ
CULTURALĂ - SOCIALĂ
RELIGIOASĂ

CUPRINSUL

Conștiința profesională — — — — — I. Teiușan
Teosofism — — — — — P. Barral
Modelul lui Da Vinci — — — — — Jean Vezère

BCU CLUJ IDEI OAMENI ȘI FAPTE

Viața în străinătate

O mișcare politico-religioasă în Germania — — — — — Demarly
The Salvation Army — — — — — Codreanu
Statistica limbelor și a dialectelor — — — — — X. X.

Buletin literar

Arta de a scrie...cugetări — — — — — Jules Lemaitre

Istorie și Arte

Francmasoneria și femeia — — — — — P. Barral
Cancerul — — — — — Dr. Dna Bobanco.

Schițe

Mit. A. Șterca-Șuluț — — — — — Dr. Em. Elefterescu

Cărți și reviste

Urcarea Calvarului—Istoria unui suflet — — — — — Revista pos. penală

CRONICA LUNAR

Răboj — — — — — Senex
Mareșalul Foch — — — — — T.

VIAȚA RELIGIOASĂ

Viața creștinească — — — — — P. Mateiu

DOCUMENTAȚIE

Dapa în raport cu Românii — — — — — M. Theodorian-Carada
Statul (Le Fur) — — — — — Dr. I. Sălăgianu

EFEMERIDE.

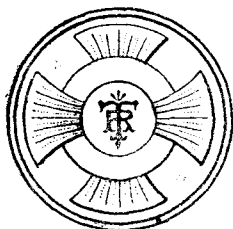

Observatorul

cultural — social — religios

Redactor responsabil :
IOAN TEIUȘAN
profesor.

Abonament pe un an Lei: 200
" pe 1/2 an Lei: 120
Un exemplar Lei: 25

Redacția și Administrația:
BEIUȘ Jud. Bihor
Str. Pavel No. 6.

Apare lunar

Manuscrisele nu se înapoiază

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Editura „OBSERVATORUL“

- Creștinul activ Lei 30.
Viața Sf. Vasile Cel Mare Lei 6.
Viața Sf. Monica, mama Sf. Augustin Lei 6.
O prietenie în umbra mănăstirii Lei 20.

Feriți-vă de presa și literatura anticreștină!

Cetiți și răspândiți „OBSERVATORUL“

Observatorul

Beiuș.

Anul II. No. 2.

Aprilie 1929.

Drumul Vieții

Acela care n'a cules fructul Adevărului, nu merge sigur pe drumul Vieții.

Omar Khayyan.

Singurătatea.

Sufletul omului e izvor. Singurătatea e fântâna în care apele se adună, spre a se face mai mari.

Pârvan.

Conștiința profesională

I. TEIUȘAN.

BCU Cluj Central University Library Cluj

„Când părinții noștri voiau să laude un om de treabă, îl numeau: bun gospodar; și bun gospodar era cea mai bună laudă“.

Catoș

Fiecare ființă viețuitoare, vrea să trăiască și trăind să se ferească. Este acest fapt pentru om — mai ales — să-i zicem așa, o zestre firească a simțului său de sustentațiune, care nu se poate schimba ori nimici. De când s'a spus că „*Cu sudoarea feții tale î-ți vei câștiga pâinea de toate zilele*“, omului, i-s'a croit în mod poruncitor felul, cum va putea să corespundă cerințelor sale naturale. Munca deci, e o condiție esențială a vieții de toate zilele, căci altfel ne lovim de vorbele nu mai puțin categorice ale Sf. Pavel: „*Cel ce nu lucră, să nu mânânce*“, ori de proverbul: „*după cum î-ți sărezi, așa vei mânca*“.

Dar privită mai de aproape această chestiune, vom observa, că munca învoalvă în sine o importanță deosebită, mai ales dacă trecem dela individ la societate.

Privită din punct de vedere a). *moral*, ni-se impune în urma poruncii divine, b). *social*, e un factor chemat să miște mecanismul în cadrele căreia se zbate societatea omenească, să pună pe individ la locul său, iară c). *național*, munca, ori conștiința profesională e chezașia creditului și a propășirii în bine. „Nu aveți capital cu care să vă apucați de ceva afacere? Mergeți și împrumutați o carte din cutare bibliotecă și citindu-o veți observa mecanismul minunat, cu care v'a înzestrat Creatorul atunci, când v'a provăzut cu mâini, picioare, ochi și urechi. Prin urmare să nu mai înjurați pe Dumnezeu, că n'aveți nimic“. ¹⁾

Re'ntorcându-ne dela acestea principii generale, la realitatea vremilor, la a căror scurgere înșine suntem de față, observăm, cum conștiința profesională este pălmuită de-a binele și cum cea mai mare parte a profesiuniștilor de toate categoriile se lasă duși de apele superficialității, îndestulându-se să muncească din silă și nu din principiul unui idealism creator. Muncesc, î-și exercită profesiunea, sub stăpânirea celui mai condamabil materialism, fără ca să-și dea seama, că munca este arma prin care se cucerește pământul și singurul mijloc prin care individul ca și societatea, pășeste pe drumul perfecționării în cultură și civilizație, fără ca să-și dea seama, că munca cinstită îngrijește caracterul, mișcă voința, controlează faptele, dar mai pre sus de toate, trezește simțul de responsabilitate, fără de care nici o profesiune nu poate să prospereze.

Conștiința profesională pretinde ca :

Preotul în calitatea sa de slujitor al Domnului să fie străbătut de importanța lăpădării de sine, a autodisciplinei să fie gata de a aduce chiar și suprema jertfă pentru alții. Să se dovedească a fi erou al credinței, căci numai în forma aceasta va fi în stare, să întărească pe alții în credință. Trebuie să fie povățuitorul credincioșilor

1). Swett Marden, scriitor și sociolog englez.

săi întru toate, exemplul cel mai ideal al promovării virtuților, precum și sămănătorul moralității, a binelui și a dreptății.

Medicul, să-și însușească știința corespunzătoare, cercetări continue, simț de răspundere, conștiințiozitate, simț social și altruistic. Deci caștigul de bani, are să fie o preocupare de mână a doua.

Advocatul, să aibă un bun simț de judecată, să fie un bun psiholog. Să-și facă chestiune de ambiție din interpretarea exactă a legilor. Să fie avocatul cauzelor drepte, deci al dreptății și în aceeași vreme omul, care se bucură când poate să împace pe cei răzvrățiți.

Inginerul, să-și câștige simț practic și constructiv, precum și știința exigențelor tehnice ale vieții moderne. Munca lui să fie solidă și conștiințioasă, asemenea autorilor strălucitoarelor catedrale, cari de veacuri vestesc și vor vesti adevărata conștiință profesională.

Profesorul, să fie omul cărții și al studiului continuu. Bun la inimă, iubitor, dar totatunci cu interes și strictețe părințească, față de elevii săi. Să aibă conștiința, că e chemat să asigure neamului său și omenimii, viitoarele generații. Să nu considere cariera sa ca un simplu mijloc de traiu, ci pururea să se cugete la misiunea pe care o are. Să fie adevărat părinte al elevilor, în sufletele cărora merit este să samene știință, moravuri bune și să formeze cinstea și caracterul.

Publiciștii, să fie străbătuți de idea, ca prin munca lor să promoveze înaintarea culturii. Cinstind publicul cetitor, î-și cinstesc propriul lor condei. Să fie drepti și obiectivi. Să știe că prin bunățatea ori răutatea scrișului lor se fac vrednici de răsplata, ori disprețul opiniei publice.

Funcționarul public, fiind el executorul puterii administrative și judiciare a statului, trebuie să vegheze la baza intereselor comune! I-se recere o ținută ireproșabilă, muncă conștiințioasă, adânc simț de răspundere și de împlinire a datorințelor.

Meseriaşii şi industriaşii, să fie şi ei conştienţioşi şi să ţină seamă de faptul, că prin munca lor sunt chemaţi să înalţe numele şi bunăstarea Statului.

Muncitorul, să fie silitor şi resignat în situaţia pe care i-o a asigurat soarta. După cum va munci aşa va fi răsplătit.

Conştiinţa profesională pretinde, ca fiecare om să-şi **iubească** cariera, şi să fie pătruns de importanţa ei, să fie conştiu că nu se va feri, decât prin muncă încordată şi cinstită. Aceasta mai ales acum, în urma războiului.

Renunţarea şi moartea.

Nimic mareţ nu se face, fără puterea de a se înfrâna, de a reţine, de a se abţine.

Renunţarea e legea vieţii. Ceea ce trebuie bine înţeles, e că cu pretenţia de a uză şi de a se bucura de toate, fără limită, viaţa însăşi s'ar mărgini, în loc de a se desvolta; ea s'ar epuiza, s'ar consuma în loc de a-şi da toată amplitudinea posibilă. Mijlocul pentru a se dilata cu adevărat, este de a începe prin a se restrânge. În înfrânarea de sine, găseşte calea adevărată a dezvoltării sale; apoi a se extinde, pentru ea care are o fiinţă mărginită, înseamnă a se întrece.

Aşa se conciliază cu interesul vieţii actuale, sentimentul neputinţei ei de a ne mulţumi.

Aşa devine cu putinţă să avem pentru viaţă-deşi o preţuim un dispreţ mântuitor; deşi o iubim, o ură salutară. Pe urmă moartea parţială şi succesivă, apoi complectă şi definitivă se armonizează cu viaţa bine înţeleasă. *Nu poţi ajunge să fii om, dacă nu ştii să mori.* Jertfa este fondul oricărei hotărâre umane.

Ollé-Laprune.

Teosofism.

Revista „Biserica ortodoxă română“ face, cred, un mare serviciu tuturor bisericilor adevărat creștine din România, scoțând la iveală într'un mic istoric, sectele cari se ascund la noi, cu voia de a cuceri țara noastră, de a se împământeni aci, ca să sape fundamentul credinței noastre strămoșești în Isus Hristos.

Trebuie să mărturisim că ele tot mai mult lucrează cu progres mare, și fac mari stricăciuni, mai ales printre sufletele istovite de adevăratul spirit creștin, cari mai întâiu își pierd toată credința, și pe urmă neputând să se mulțumească cu materialismul care ne înconjoară, se lasă pradă sectelor, gata să li umple golul inimii. Precum spunea Sftul Hieronim la timpul său când îi era frică să se pomemească într'o zi cu lumea trecută toată la arianism, tot așa și noi am fi ajuns oare să ne trezim odată cu o înfățișare a lumii care nu ar mai fi creștină ci milenistă sau teosofistă.

Toate epocile de decadență sunt roase de aceeași lepră a sectelor. *Alexandrinismul* din sec. II. era pământul potrivit pentru ele, când pe gunoiul depravărilor societății, se înmulțeau tot soiul de secte. Deja și la noi a răsărit soarele unui nou Alexandrinism.

Cum stăm deci cu sectele? Păturile de jos ale societății noastre, se mulțumesc cu unele mai primitiv înfățișate, propovăduind doctrinele lor primare într'un limbaj pe înțelesul omului de rând, pe când păturilor sociale mai înalte, li-e rezervat un esoterism științifico-religios, nu mai puțin prost, ci cu doctrina sa mai potrivită acestor spirite deșarte, cărora nu li place învățătura, prea simplă — așa zic ei — a Evangheliei istorice.

Mai trebuie să notăm, că sfera influenței teosofismului nu se prea întinde, până acuma, peste neamul cocoanelor neocupate care își pierd vremea în salone. Dar nostim e, că printre aceste „bas-bleus“, sunt unele cari se mai cred tot credincioasele Bisericii adevărate — Ba bine că nu! Și totuș, nu pentru ele scriem aci, știind prea bine că nu-s capabile să facă cel mai mic act de simț bun după sfatul sfântului Pavel „să tacă femeile în Biserică“ ci rămân îngâmfate c'au descoperit ceva nou „sub sole“. Nu prea

știu ele că tot așa vorbeau alandala străbunicele lor din sec. II lea și că hainele divagațiunilor lor — sunt demodate și uzate! Neamul broștesc n'a pierit!

* * *

Istoricul teosofismului.

În luna lui Octomvrie 1875, dna Blavatsky întemeiază la New York, împreună cu colonelul H. Steele Olcott, și dl George H. Fell care se preface egiptolog, o societate zisă de „*cercetări spirituale*“, care pe urmă deveni „*societatea teosofică*“, sub propunerea casierului ei, H. J. Mewton, un spiritist bogătaș. Manifestul Societății spunea: «Titlul Societății teozofice explică obiectul și dorința întemeietorilor ei; ei caută să obțină cunoștința naturii și a atribuțiunilor Puterii supreme și ale spiritelor celor mai înalte, prin proceduri fizice».

În curând Fell și Mewton părăsără societatea în urma unor înșelătorii descoperite.

Peste câțva timp, Olcott și Blavatsky se uniră cu asociațiunea *Arya Samâj* întemeiată în India, la 1870 de către Swâmî-ul Dayâ-nanda Saraswatî. Dar în 1882 Dayânanda Saranwatî o lasă pe dna Blavatski, ținându-o drept poznașă. — Într-aceea Olcott se afiliază la Francmasonerie. În 1878 dna Blavatski părăsește Europa pentru a se instala la 1882 în India, la Adyar, lângă Madras unde se află și acuma sediul central al societății. Din cele mai multe anchete, conduse de cei mai obiectivi și conștiincioși savanți, reese că „dna Blavatski — care se prefăcea că întreținea legături cu spiritele desintrupate sau mai bine, cum spunea dânsa, cu spiritele din gen „*elementar*“, — se folosea de unele persoane cu cari se înțelesese de mult, pentru a produce, prin mijloace ordinare o serie de minuni pentru sprijinirea mișcării teosofice.» Marafeturile erau aduse la luciul zilei.

De aceea Propovăduitoarea iară se inapoiază în Europa, mărturisind că e necesar „*să înșeli pe oameni ca să-i guvernezi*“ și că „doctrina sa n'ar fi avut nici cel mai mic succes, fără aceste fenomene.“

În Mai 1891, pe dna Blavatski o înlocuște la cârma societății dna Annie Besant. După mai multe încercări cu dl Leadbeater spre a acredita ca *Pitagoras reintrupat* sau *Budda* când pe un

tânăr, când pe celalalt, afacerea ajunge într'o zi înaintea judecătorei care condamnă pe dl Leadbeater ca pederast. — Cât privește dna Besant ea atestă cu jurământ, „că s'ar fi pomenit într'o zi în față cu șeful suprem al Evoluției Pământului, *Logos-ul planetar*;» De bună seamă, nebuniile aceste făcură scandal. In societatea teosofică isbcuniră mai multe schisme. In sfârșit, nu de mult, dl Leadbeater o fi fost hirotont întru episcop de către Biserica schismatică din Utrecht „ca să introducă în Europa un teosofism catolic!“

II. *Doctrina.*

Din divagațiunile leader-ilor teosofismului, cu greu vom putea înfațișa ceva solid. Dl Mircea Eliade (¹) care a petrecut chiar la Adyar, în cuibul lor, unde societatea „și-a clădit cea mai frumoasă reședință pe care ar fi putut'o dori vișătorii, conferențiarilor și casierilor ei“, se găsește cu toată subtilitatea lui, înaintea unei doctrine vapoaze pe care a încercat să-o solidifice astfel: «Dumnezeu s'a revelat fiecărei religii, în forme diverse și specifice. El poate fi adorat pretutindeni...»

Teosofii au avut un gând ciudat, de reformă și civilizare a sentimentului religios...Au încercat să strecoare viziunea religioasă în conștiința modernă, cu ajutorul a numeroase tertipuri și surogate. Unul dintre cele mai monstruoase e elementul *evoluției*. Evoluția era la modă când societatea teosofică se reorganiza în a doua fază a activității dnei Blavatsky, și cu ajutorul neobositei Annie Besant. Ex stența concepției de evoluție în doctrinele ce trebuiau propagate într'un public care citea pe Spencer era prudentă și higienică.....»

Cu alte cuvinte dna Blavatski mărturisea în doctrina teosofică, amalgamul chiar și nici bine mistuit, al Metempsycozei vechi, și al Evoluției îmbătrânite. Dar mai clare sunt cele spuse de dânsa în 1880 la un congres de liberi-cugetători la Bruxelles. «*Înainte de toate trebuie să combatem Roma și pe preoții Ei, să ne luptăm pretutindeni, împotriva creștinismului și să izgonim pe Dumnezeu din cer.*» De altfel, mulți dintre aderenții societății teosofice vreau, în reminiscența *neoplatonismului* alexandrin și a gnosei, să explice într'un mod mai spiritual, învățătura lui Hristos pe care-l recunosc împreună cu Buddha și Malthus ca cei d'intâiu teosofiști. — Nici asta — se vede — nu e o prea modernă noutate.

1) Cuvântul 9 Februarie 1929.

Nici nu se prea poate lua în serios ce afirmă teosofiștii despre legăturile ce le ar avea doctrina lor cu învățătura Mahât-mâs-ilor din India, acești maestri cari dețin comorile ascunse ale Înțelepciunii orientale. Iată ce scrie Dl Oltramare, un mare învățat indianist: ⁽¹⁾ «Discreditul lui (teosofismul) a crescut când s'a adevărit că pavilionul lui acoperea cele mai ciudate mărfuri: un aliaj de misticism și șarlatanie... Se știe cum propovăduitorii noi evanghelii ocultistă au afectat să ceară din India soluționarea problemelor vieții și a morții.. Inșă raportul de filiațiune între vechile dogme ale Indiei brahmanice și buddhice, și unele forme de ocultism e mai mult aparent decât real. Nu din India, ci din tradiția antică, din iudaism, din Renășterea din sec. XVI, vin, în ce au ele de esential, concepțiile teosofice moderne. În căutarea unor autorități care ar părea decisive, ei au cerut din India, confirmarea teoriilor pe care deja le aveau. Drept e că au imprumutat în mare parte nomenclatura lor, fără ca, de multe ori, să fi înțeles totdeauna exact termenele sanscrite de cari s'au folosit din belșug.»

Când cineva se lapadă de învățătura lui Hristos cum o propovăduiește Biserica, rătăcește și înnebunește. Dar cine rîde? Dracul!

P. BARRAL.

Bibliografie:

René Guénon, *Le Théosophisme, histoire d'une pseudo religion* Paris 1921
 Lucien Roure, *Au pays de l'occultisme* cap. II, *Le théosophisme*, Paris 1925
 Léonce de Grandmaison, *Le Lotus Bleu: Les théosophes et la Théosophie: Les Merveilles de la Théosophie* în *Etudes* din 5 Februarie și 5 Martie 1905;
La nouvelle Théosophie, broșură; Albert Valensin, *Le Christ de la nouvelle Théosophie* în *Etudes* din 5 Septembrie 1913; Th Mainage, *Les Principes de la Théosophie* Paris 1922; L. de Grandmaison, *Theosophy* în *Lecturi dela London catholic truth Society*, col. C. C. Martindale, London 1913; Herbert Thurston în *Month*; P. G. Busnelli. *Manuale di Teosofia*, 3 vol. Roma.

1) *Histoire des idées théosophiques de l'Inde*, în „*Les annales du Musée Guimet.*“

MODELUL LUI DA VINCI.

Marele pictor Leonardo da Vinci medita și pregătea pe'ndelete una dintre nemuritoarele-i capod'opere.

Superiorul unei mănăstiri din Milano venerabilul Părinte stareț de Santa-Maria-delle-Grazie, îl alesese dintre alți mulți artiști, pentru a acoperi cu un mare fresc religioș peretele trapezării călugărilor.

Câteva zile abia de visare și tăcere îi fură destul lui Leonardo da Vinci spre a-și găsi obiectul.

În această sală, unde niște oameni despărțiți de lume își luau în fiecare zi hrana lor frugală, cu mintea cuprinsă de gânduri cerești, el va picta un tablou al Cinei, o reprezentare uimitoare a acestei mese, unde Hristos, împrejmuit de cei 12 apostoli, cu câteva ore înainte de a fi vândut de Iuda, înpăți alor săi, pentru întâia dată, pâinea și vinul consacrate, lăsându-le astfel, mai înainte de Patima sa și de suirea la Tatăl său, cel mai sublim testament de iubire.

Deja, în cartoanele artistului, se îngrămădeau schișele și încercările.

Cu un creion mlădios, precis, el studia rânduirea generală a frescului său, decorul sălii a ospățului pe care-l voia auster, pentru a putea concentra mai bine asupra persoanelor toată puterea și toată viața operei.

El așeza pe cei 12 apostoli în jurul mesei, alegea încet ținutele lor, varia cu o artă desăvârșită, și ca un colorist minunat, pregătea deja toate mijloacele penelului său pentru a facesă trăiască, să se miște, să se cutremure pe zidul gol oaspeții os-

pățului sacru, mulțumită mlădioșiei tușului și savantelor efecte ale clar-obscurului.

Isprăvind această întâie lucrare, artistul începu partea cea mai delicată a operii. El schișase cadrul și desenase siluetele. Trebuiau făcute acum adevăratele corpuri, adevăratele fețe.

* * *

Leonardo știa că operele mari cer vreme, că creerul pictorului trebuie să lucreze mai mult, mai intens încă decât mâna sa ținând creionul sau penelul.

El nu se grăbea de loc. În timpul plimbărilor sale prin oraș, în pompa sărbătorilor religioase sau în sgomotul bucuriilor mulțimii, el caută răbdător modelele sale.

Când umbla pe străzile strâmte și întortochiate ale cetății, cu fruntea gânditoare, cu ochii în căutare de linii frumoase, culori bogate, efecte de umbră și lumină, uneori câte-o exclamare de fericită surprindere i-se ridica pe buze.

Un meșteșugar vânos, în plină putere a vârstei mature, stând în pragul atelierului său, cu o unealtă în mână, cu o înfățișare hotărâtă și energică, arăta trecătorului un cap bărbos, plin de francheță și de caracter.

Leonardo se opria, învăluia omul într'o privire admirativă.

— Eu sunt pictor, îi zise, ce apostol Petru splendid ai face D-ta!. Vrei să-mi pozezi ?

Intr'altă zi, el descopereă într'un traficant jidov, aplecat pe pergamamentul îngălbenit a cărții sale d

socoteli, cu o barbă sură ondulată, un minunat Sf. Mateiu.

Un tânăr și încântător novit, ce se juca înir'o seară cu porumbii sub coridorul reliefat al unei mănăstiri, îi păru că e însași personificarea sf. Ioan, apostolul vergur, ucenicul pe care-l iubea Isus, acela care, în seara cinei din urmă, avu fericirea neprețuită să-și culce capul pe pieptul învățătorului.

Cu toate astea, s'au fost scurs multe luni, și Leonardo da Vinci nu reușia să descopere ideala figură ce visa să i-o dea lui Hristos.

Toate modelele ce i-se prezentau erau date la o parte de el, unul după altul, cu toată proporția exactă a corpurilor lor, regularitatea și fermecul trăsăturilor lor.

— Nu caut eu numai frumsețea liniilor, ci și expresiunea. Unde voiu găsi oare, o înfățișare de curățenie desăvârșită, de tărie maiestroasă amestecată cu o blândețe nemărginită, răspândită pe o față fără scădere? Când voiu găsi, în ochi omeneschi, o resfrângere a splendorilor și seninătăților cerești?

* * *

Dar într'o zi de primăvară, când orașul și câmpiile se îmbalsamau cumitrosul primilor trandafiri înfloriți, Leonardo, întrând într'o biserică milaneză care celebra cu măreție sărbătoarea sfântului ei patron, se oprî de-odată, în mijlocul mulțimii îmbrăcate de sărbătoare, cuprins de un fel de uluire.

În picioare în tindă ținând cu o mână perdeaua grea din draperii somptuoase catifea roșie care te lăsa să întri în nae, un tânăr de o frumsețe uimitoare, îmbrăcat cu o tunică

lungă virginală, înfățișa credincioșilor un disc de argint, unde fiecare punea darul său.

Să fi tot avut șaptesprezece, optsprezece ani. Înalt și svelt în haina albă de în, care cădea în jurul corpului său în mii de cute armonioase, el se desprindea puternic pe fondul strălucitor al perdelei de catifea roșie; însă umbra columnelor scălda fața lui în acel dulce clar-obscur care îi era totdeauna atât de drag penelului lui da Vinci, și această față nu părea de pe pământ.

Dărul lung, ondulat ușor, după moda florentină, încadra o frunte înaltă și mândră, unde credeai că vezi strălucind maestratea unui suflător pe care răul nu l-a atins de loc și care a păstrat neatinsă comoara nobilelor sale gânduri, a elanurilor sale generoase, a entuziasmului său juvenil. Ochiul erau adânci și blânzi, loiali și limpezi, plini de visare și de foc, și în ovalul pur a părții de jos a feței, surădea o gură de un desen perfect, a cărei frăgezime ar fi părut a proape copilărească, dacă buza de sus, deja umbrată de o răsfrângere aurie, nu i-ar fi adaos un ceva bărbătesc.

Nemișcat printre valurile grăbite ale celor ce soseau, marele artist nu pierdea din ochi pe tânărul colectant.

El îl văzu, când ultimii credincioși pătrunseră în nae, dând discul unui diacon și intrând în sanctuar, unde monstranța strălucea pe altarul nespus de iluminat. Leonardo da Vinci își tăie drum printre mulțime, se apropie de grilajul corului și voi, ca cel mai din urmă credincios să îngenunche înainte

Eucharisticului Isus și să se adâncească în adorare și rugăciune.

Distrageri numeroase îi străbătura meditația. Nu-și putea lua ochii dela tânărul cleric a cărui frumusețe rară fermeca sufletul său de artist.

Iar tânărul în picioare la mijlocul sanctuarului, printre preoții îmbrăcați în mantii grele din pânză de fir, legăna larg, în gesturi lungi armonioase cădelnița de vermeliu încrustată cu pietri scumpe.

Fumul albastru al tămâii îl învăluia într'un nor ușor, parfumat, aproape ireal. Luminată cu totul de resfrângerea făclilor, fața lui admirabilă înălțată spre altar, pe care se citea o credință respectuoasă și o dragoste aprinsă strălucea ca fața unui serafim.

După slujbă, artistul aștepta pe tânărul la ușa sacristiei.

— Cum te cheamă? îl întreba el.

— Pietro Bandinelli dacă doriți, făcu tinerelul cu un surâs grațios.

— Ce e tatăl tău și ce ești tu?

— Tata, Giuseppe Bandinelli, e cârciumar în strada de alături. Mama a murit lăsându-mă vrednicilor călugări cari m'au crescut la ei și mă învață latineasca precum și Sfintele Scripturi. Singura mea dorință e să fiu socotit vrednic de-a mă apropia de sfântul altar și să aduc sf. Jertfă.

— *Sacerdos alter Cristus!*, rosti pictorul cu respect. Ascultă Pietro Bandinelli, până când să ajungi a fi preot, adevărat un alt Hristos, primești să-mi slujești de model, și să înfățișezi augusta figură a lui Isus? Eu pregătesc acum un fresc mare în refectorul mănăstirii Santa-Maria delle Grazie. Vino începând de mâine

acolo și întreabă de pictorul Leonardo.

— Leonardo da Vinci?

— Eu sunt!..

Artistul începuse cu entuziasm studiile sale pentru Hristosul Cinel. În trapezăria mănăstirii unde observa și nota jocurile luminii pe o față tânără, sau la el acasă, în palatul bătrân cu zidurile mohorâte, printre picturile și statuile atelierului său luxos, el creionă, schișă, desena ușor aspectele multiple și expresiunile diferite unei singure fețe: aceea a tânărului cleric, Pietro Bandinelli.

O gazelă îmblânzită umbla prin atelier, printre Madonele de argilă, și baso-reliefulurile de marmoră. Trandafiri și crini îmboboceau în vase de cristal, așezate pe sipele grele de stejar.

Când Leonardo da Vinci picta pe Gioconda, aducea în jurul modelului său, măscărici și cântăreți ca să evite ca minunata față a Mona Lisei să se nîchege într'o expresie ursuză, și să-și piardă surâsul său enigmatic «acele gropițe din colțul buzelor cari sunt în stare să înfrice pe toți artiștii lumii.» Marele pictor se trudea să producă în jurul lui Pietro Bandinelli o atmosferă capabilă să-i insuflă băiatului numai idei cerești.

Pe niște perdele întunecoase, pe scaune, el așeza studiul de fineri făcute după frescele lui Giotto la Assisi, și mai ales după acele ale lui Fra Angelico care «schimbă în raiu mănăstirea San-Marco din Florența, desfășurând pe zidurile ei, cerul pe care-l avea în el.»

Zilele treceau, și Leonardo înce-

pea să nu mai fie așa de mulțumit de modelul său. De măsură ce studia mai adânc acest chip frumos, el îi părea mai omenesc. Expresia așa de nobilă, așa de fierbinte și așa de curată care îl ulule, când a întâlnit mai întâiu pe tânărul cleric, nu mai apărea decât în momente fugitive, în această fizionomie mobilă care trăda adesea, sub ochiul deprins al pictorului psiholog, moliciune șovăitoare, curiositate frivolă, visări îngrijorate, mulțumire de a fi frumos, dorul și plăcerea de a fi lăudat. Leonardo zise într-o zi pe neașteptate tânărului cleric:

— Celui ce l-a zis Hristos: vino după mine! nu trebuie să se mai uite înapoi, ci înaintea sa, drept înaintea sa, pe calea cea strâmtă..

Flăcăiandrul tresări și roși tare.

— Aibi grije, Pietro, reluă părințește pictorul. Aibi foarte mari grije! Dumnezeu te-a încărcat de haruri. Fi tare, fi credincios!..

— Credința mea e tare, mărturisii tânărul, dar e așa de greu să umbli pe calea desăvârșită... Sunt nestatornic, sub slab. Lumea e frumoasă..

— Dumnezeu vrea să fi al lui!

— Încă n'am primit nici un ord bisericesc.

— Nu părăsi, nu trăda pe Invățătorul ce l-ai iubit atât, pe care aveai de gând să-l slujești toată viața ta și care te-a făcut să simți, de-atâtea ori, bucuria prezenței sale, dulceața și întărirea prieteniei sale.

Și Pietro plânse..

În seara aceea, Leonardo stând înaintea frescului schițat, și uimit de frumusețea ce-o dăduse unor capete de apostoli, simți că nu se va încumeta să isprăvească capul lui

Hristos, căci e nu mai nădăjduia să facă să strălucească, pe fața celui mai frumos dintre fiii oamenilor, o resfrângerea dumnezeirii.

* * *

Se scurseră ani de-arândul. Pe peretele trapezării din Santa-Maria-delle-Grazie, frescul lui Vinci își desfășura culorile strălucite.

Împrejurul lui Hristos, apostolii așezați la masă se frământau, în o rânduire așa de plină de mișcare și de viață încât credeați în fiecare clipă că vreau să-și schimbe ținuta și că buzele lor rostesc vorbe.

Însă, schelele stăteau ridicate lângă perete.

În zadar rugau călugării mânăstirii, în graba lor de a se bucura de capo d'operă, pe artist să-și reia penelul.

— Nu mai pot! suspina Leonardo. Lipsște juda pe pe fresc. De ani de zile de când caut, n'am aflat încă pe omul care va poza pentru chipul trădătorului.

Un călugăr bătrân se apropie:

— Du-te și cercetează închisorile orașului, îl sfătui el, străbate temnițele infecte unde sunt îngrămădiți cei mai mari făcători de rele. Pe fața acestor monstri, vișii și va fi lăsat întipărirea. Aci vei afla ce-ai căutat în zadar.

— Am fost prin temnițe, declară Leonardo. Sunt în ele ființe mârșave. Nici unul nu se aseamănă cu figura ce-mi închipui eu c'ar fi a lui Juda. Eu vreau să dau acestui miserabil unele rămășițe din frumusețea ce trebuia să fie a lui, pe când, ca învățacelul credincios, el era prietenul lui Hristos.

— Frumseșea dinaintea păcatului și ticăloșia de după păcat!... Amândouă împreunate pe o aceeași față!.. Visul tău e mare Leonardo!.. exclamă starea, bătând pe umărul pictorului. Mă tem însă că frescul nostru nu va fi isprăvit niciodată.

Și săpămânilor și lunile treceau în căutări zadarnice.

Leonardo găsea atelierul său. Pe galbenul auriu, chinovarul și azuriul se uscau, el își petrecea orele hoinărind fără încetare prin ulițele cele mai întunecoase ale orașului.

Găsi-va el pe Iuda, sau nu-l va găsi?...

* * *

E cel mai murdar *vicolo* (!) din Milan. Colea e un pârâu noroios unde ciugulesc găinile, unde porcii se scaldă în mocirlă neagră, cleioasă și puturoasă.

Borfe, zdrențe țărcațe sunt întinse pe balcoanele învechite ale caselor de pe marginea lui, vechi corioabe lepioase cu fațadele strâmbe și afumate, adăpostind mizeria și vișul.

Seara se lasă, aruncând ultima răsfrângere de purpură în ulicioara întunecată, unde forfotesc pe pragul ușor, grupuri pitoresc de babe cărunte și de bambini nemaipomenit de zdrențoși.

Învăluit în mantaua sa, Leonardo tocmai se răzimese de marginea unei fântâni, și ochii săi atenți cu pasiune urmăresc cele mai nefsemnate mișcări ale unui om tânăr, care străbate prin *vicolo* clătănându-se, fără să asculte rugămintile unei babe foarte bătrâne cu glasul pișgălat.

— Hai acasă dacă nu vrei să mă prăpădesc; gemu mătușă, plângând

1) stradă strâmbă.

Nu ți-e de ajuns că ai făcut să moară tatăl tău de supărare, că ai pătat numele său și i-ai mâncat averea cu tovarășii tăi de joc și de plăceri?... Vrei să-ți uiți greșelile, să-ți înăbuși remiscările, punându-te pe beute, acuma?...

Lasă-mă, Mammina, lasă-mă, dar eu nu mai sunt un copil să mă țin toată ziua de rochia ta! făcu tânărul, continuându-și drumul clătănându-se.

Cu tote că avea spatele puțin încovoiafe, părul și barba sbârlite, ochii tulburi în carul oricui foc s'a stins, ființa căzută care se poticnește pe drum a atras numai decât atenția pictorului.

Statura înaltă, umerii largi, trupul minunat de proporționat, ar putea fi a unui atlet. Fața, veștejită fără de vreme, păstrează în trăsăturile și formele ei fineja unei medalii antice.

Omul s'a apropiat de fântână, unde servitoare voinice scot apă în ulcioare de pământ.

— Dați-mi să beau! mi-e sete!... strigă el cu un glas răgușit, căzând pe jumătate pe trepte.

Femeile în loc să-i împlinescă dorința, se împrăstie înjurând și glumind.

El își pleacă fruntea umilită, pleoapele îngreulate îi recad pe ochii cu pupilele fixe, un rictus de suferință și de rușine îi strâmbă gura între deschisă.

Leonardo da Vinci a luat creionul său.

Un strigăt de triumf i-se lvi pe buze:

— Am aflat, am aflat, pe Iuda al meu!..

A și desenat fruntea înaltă, nasul drept, cu o linie așa de curată.

Schița îi scapă din mâini. El merge spre acea creatură ocărată și disprețuită, pe obrajii căreia se scurge încet o lacrimă. El îl agrăește cu o voce tremuând de emoție:

— Ei omule!.. Mă'nșel oare! Mi se pare că ne-am mai văzut noi... Cum te numești!

— Pietro Bandinelli! răspunde nefericitul, abia cutezând să-și rostască numele.

— Pietro! exclamă pictorul cu un accent de muștrare și de durere, să fie cu puțință! Pietro, tânărul cleric, așa de frumos când legăna cădelnița, odinioară, înaintea altarului?... Ingerul acesta din cer a căzut așa de jos?...

Biata babă gemu între două suspine:

— Ah! ați cunoscut dar, pe frumosul meu Pietro, bucuria și fala vieții mele, fiul meu preaiubit, atunci când servea la altar și era așa de evlavios așa de nevinovat!... El și-a pierdut chemarea dându-se vanității și plăcerilor, a lăsat pe Dumnezeuul său spre a urma pe prietenii săi... Iată ce-au făcut poftetele din el, în câțiva ani...

Pietro! repetă Leonardo, incremenit! Nu-mi vine să cred la o astfel de cădere!.. Tu a cărui față strălucea altădată, înaintea altarului, ca aceea a unui serafim!

Omul ascultă, se uită la pictor, îl recunoaște. Atunci făcând o sfor-

țare să se scoale, el își îndreptă statura sa înaltă, i-și lasă pe spate capul său de un profit regulat.

— Da, rosti el încet, eu sunt Pietro cel frumos. Eu am pozat pentru Hristos în Cina marelui pictor Leonardo.

Dicioarele i-se moale. Măinile sale pipăind se prind de marginea fântânii. O măhnire adâncă îi umple privirea unde se reaprinde inteligența.

Am fost stabil, bălbâi el, am fost vinovat. De ce sunt muștrat fiindcă fac ceea ce-mi poate produce uitare și inconștiență!

— Pietro, murmură artistul, mișcat de milă mare, îndurarea lui Dumnezeu e nemărginită. Căința ta îți poate da iertarea. Vrei tu să devii ceea ce ai fost ieri, un inger de lumină?

— Drea târziu! răspunde nefericitul, plecându-și trist capul. Lasă pe ingerul căzut în întunericul său!.

Leonardo da Vinci, cu inima strânsă de emoție, simte că suflul acesta rătăcit nu se va mai întoarce în ocol, nu va mai găsi niciodată prietenia lui Dumnezeu. În trăsăturile cuprinse de spasm ale omului, pe jumătate căzut pe marginea de piatră, nu mai este nimic din ceea ce putea evoca altădată fața adorabilă a lui Isus. Artistul nu mai vede înaintea lui decât o figură sbârcită și dure-roasă pe care să citească rușinea și disperarea lui Juda.

Jean Vézère.

IDEI • OAMENI • FAPTE

VIATA ÎN STRĂINĂTATE

O mișcare politico-religioasă în Germania

Racismul.

Această mișcare politico-religioasă cunoscută sub numele de *racism*, sau *aryan* s'a născut din învălmășeala care urmă în Germania pacea și revoluția.

Ea a prins rădăcini mai ales în 1924 sub conducerea lui Adolf Hitler, considerat de către tinerimea germană drept un zeu. Caracteristica ei esențială era lupta împotriva tuturor elementelor de naționalitate germană, însă considerate drept străine față de adevăratul germanism, fundamentul unității acestuia fiind *rasa*.

Cruclada nouă a Racismului era deci îndreptată în contra tuturor dușmanilor interni: comunismul, marxismul, plutocrația, materialismul, și semitismul, „tot atâția paraziți pe trupul popoului german“.

Sprîjinită de organizațiile militare ilegale ale lui Rossbach, Ehrhardt și a altora, lozincă-i era formulată de sociologul francez Gobineau ¹⁾ «Armata prețuește mai mult decât toate celelalte... ea are drept întâia datorie să înfrâneze, ba să și nimicească nu pe dușmanii externi ai patriei, ci pe membrii ei rebeli, cari sunt masele».

I. Renașterea unui idealism specific german.

Astfel am putea condensa doctrina racista în cuvintele leadarilor mișcării (2) «Nu vrem războiu, afară de acela împotriva dușmanilor interni. „*Wir wollen Keinen Krieg, ausser gegen die Verbrecher im Lande*“».

2) Dușmanul este *Judaismul* sub întreita sa înfățișare: roșie (marxism), albă (*capitalism*) neagră (*centru catolic*)“

3) acela care se gândește nemțește trebuie să osândească

1) Gobineau: *Essai sur l'inégalité des races*.

2) cf. Ziarul francez „*Le Temps*“ 5.5.24; *Vorwaerts* 3.3.24.

tertipurile jidovilor și ale *iezuțiilor*, — sau cu alte cuvinte — „lupta antisemită, bazându-se pe o chestie de rasă nu se îndreaptă numai contra judaismului modern, ci și în contra Vechiului Testament și poziției religioase a lui Israil, comprinzându-se și acțiunea lui Hristos“, deoarece, pentru raciști ca și pentru maestrul lor Nietzsche „creștinismul e o invenție jidovească“

* * *

Din principiile aceste putem deduce ușor că politica ultra-naționalistă avea ca corolar, o nouă credință religioasă și filosofică al cărei obiect e sufletul și viața mistică a rassel. „*Noua Biserică germană trebuie să fie o Biserică aryană*“ scrie Hitler „Nu trebuie să fie ca și Biserica catolică, o biserică sobornicească, universală, ea trebuie să fie o sectă strict germană... *Noi nu vrem alt Dumnezeu decât Germania*; fanatismul în credința noastră, în speranța noastră, în iubirea noastră față de Germania, singur asta e religia noastră.“

Ludendorf adăuga, arătând unde este dușmanul lor: „*În Biserica catolică noi avem dușmanul nostru cel mai primejdios. Pericolul negru este mai mare în Germania decât pericolul roșu. În cazul cel mai rău, trebuie să mai trezim zelul Bisericii noastre protestante dela Nord.*“ „Creștinismul fiind o religie universală, ultra-naționalistii nemți-l repudiază, preferind să reinvie anticul *Walhalla* și zii teutonici. Păgânismul celor dintâlu germani, ar trebui să strângă în jurul ritului său, pe toți germanii adevărați.“

În practică, Raciștii s'au purtat foarte aspru față de reprezentanții Bisericii catolice în Germania, acuzându-i pe ei că ar fi pregătit o mișcare separatistă, condusă de Foma, având de scop, să ridice Bavaria catolică în locul Reichului protestant de nord.

Cât privește pe jidovi, ei fură denunțați de raciști, ca o primejdie națională „Eu combat Republica germană, *declară Hitler*, pentru că e roabă jidovilor, precum li era și monarhia de Hohenzollern. Jidanul e o ciumă și oricare popor care nu păstrează rassa sa, curățită de acest element, e sortită să moară. Însăși America e amenințată de pericolul jidovesc, negru și chinez. Eu mă lupt pentru purificarea rassel germane și a lumii întregi.“

Și de fapt în mai multe locuri s'au deslănțuit pogromuri violente împotriva cărora foarte slab reacționează însăși justiția.

II. Evoluția Racismului.

Cum se prea înțelege, excesele aceste n'au rămas fără protest din partea catolicilor germani calomniați și asupriți; însuși cancelarul Reichului, Dr Marx, se declară scandalizat de vorbele lui Hitler la Munich „*Ne trebuie un popor cu ură fanatică*“, pe cari Dr. Marx le combattea replicând: «*Ceea ce ne trebuie este, atot puternicia unui amor mare față de această nenorocită națiune și chiar față de celelalte.*»

Mai mult, în mod oficial, președintele Consiliului prusian prezintă scuzele guvernului său nunțului papal din Munich Mgr Pacelli. — Cardinalii Bertram și Faulhaber, precum și toate grupurile catolice din Germania și-au ridicat glasul ca să întoarcă împotriva naționaliștilor raciști acuzațiunile lor de les-malestate,

Apoi, chiar și doctrina racistă s'a potolit din ce în ce, stergându-se cauzele cari o produsese, și începându-se îndreptarea politică, economică, financiară în Reich, la 1924. Deja neizbânda loviturii împotriva Statului, încercată de către Ludendorff și Hitler, încarcerarea acestuia, îndepărtă pe mulți aderenți.

La sfârșitul anului 1924, în sânul racismului se ivesc două tendințe: una sub numele de »*Deutschvoelkische Freiheitsbewegung*, pentru părțile de nord; cealaltă *Naționaliștilor* *Arbeiterpartei* pentru Bavaria îndreptându-se mai mult spre socialism. — Aci începe confuzia deoarece nu se prea potrivește naționalismul integral al racisților, cu internaționalismul doctrinei socialiste.

Mai mult Hitler se apropie de monarhiștii bavarezi, și încearcă chiar să se impace cu catolicismul, cerând „să se împreune cele două confesiuni creștine într'o luptă comună împotriva marxismului și semitismului“ *Partidul socialist naționalist* se prezintă atunci sub etichetă creștină; dar examinate mai deaproape proclamațiunile ale *Naționaliștilor* *Arbeiterpartei* „nu se referă la un creștinism care ar fi expresiunea fermă a unui crez, ci mai vărtos formează expresiunea negativă a unei misiuni politice,

anume: reînnoirea Kulturkampfului, și mai ales lupta împotriva jidovilor. — Cu toate încercările lui de a se ridica până la crearea unei concepțiuni universale raciste, („*eine Voelkische Weltanschauung*“) racismul a rămas mai mult o mișcare politică și socială decât o mișcare religioasă, cu lozincă sa „*Vom christentum zum Deutschtum*“ și cu concepțiunea fascistă de „*Natiune deificată*“, interpretare imperialistă a religiei, în contradicție cu creștinismul cum îl înțeleg toate națiunile. Grupul racist a slăbit mult în Germania luterană de Nord, și dacă se menține în Bavaria, aceasta se datorește mai mult programului său politic decât celui religios. — Raciiștii, din ce în ce apar ca moștenitorii pangermanismului antisemit de înainte de războiu. — Toate grupurile lor, sub diferite etichete, constituie un bloc „de opoziție națională“. Idealul lor politic ar fi *dictatura*, o dictatură care ar stabili „*libertatea culturală a spiritului german, și ar așeza în noul Reich adevăratul creștinism*“.

III. — Partidul „deutschnațional“

Acum, Racismul nu mai este primejdios fără să fi pregătit venirea unui partid puternic sub conducerea Dnui Hugenberg cu un program mai precis și tot așa de ultranaționalist: opoziție înviersunată regimului actual, politicii Dnui Stresemann, planului Dawes, parlamentarismului. Scopul lui trebuie să fi „*menținerea Statului, culturii, economiei germane, apărarea principiilor monarhiste, și renașterea rasei germane*.“

Republica germană, sprijinită de realismul prosperității tot în creștere în țară, pare a fi în stare de a înfrâna ușor o mișcare provocată de renaștere a sentimentalismului mistic racist. Însă partidul „*Deutschnațional*“ lucrează bine disciplinat, cu presă bogată, și printre masse tare impresionabile, — A cui va fi norocul?

DEMARLY.

Traficul onoarei nu îmbogățește.

Vauvenargues.

THE SALVATION ARMY

Parcă anul 1929 are să între in muzeum-ul Istoriei sub fișa de „anul crizelor“ celor deschise sau celor de închis și nu numai în România. Iată că și în Anglia cea mai mare asociațiune filantropică protestantă cunoscută sub numele de *armata mântuirii* trece printr'o criză care are să-i fie păgubitoare. — „Generalul“ său actual (1) Rev. Bramwel Booth, e poftit să-și dea demisia din înaltul post pe care-l deține dela moarța neuitatului său predecesor, generalul William Booth, tatăl său și fondatorul Armatei. Rev. Bramwell Booth, în vârstă de 73 ani, zăcând în pat bolnav, nu vrea să demisioneze, în ciuda rezoluției consiliului Armatei, invocând caracterul sacru al misiunii ce a primit-o dela tatăl său, și pe care marele sfat, zice el, n'are drept să-i o retragă. Mai întâiu trebuie știut mai precis, că Armata despre care e vorbă, pe englezește *The Army Salvation* este o asociațiune protestantă (metodistă) înființată în London la 1865 de către Rev. William Booth, cu scop moral, religios, filantropic. Cu tot începutul ei modest, grație energiei și entuziasmului întemeiatorului său, ea s'a dezvoltat în așa fel încât deja la anul 1889, numără 8000 misionari cu un budget anual, de 25 milioane de franci. Azi instituțiunea se întinde peste cele 5 continente, și averea ei, numai în țările britanice e evaluată la 1.600.000 livre sterling.

Graficul influenței sale, desemnat în Ianuarie 1929 ne arată că Armata are mai mult de 16.000 corpuri, împărțite în 82 de țări.

EUROPA :

Anglia	1685	Hungaria	6
Belgia	20	Italia	20
Danemarka	140	Lettonia	10
Franța	116	Norvegia	157
Finlandia	257	Suedia	1420
Germania	230	Tecoslovacia	14
Helveția	419		

ASIA

China	98	India	4670
Corea	152	Japonia	130

1) De când s'a scris articolul de față ziarele ni-ău anunțat că comisarul Higgins a fost ales de general.

	AFRICA		
Kenia	10	Nigeria	42
Uniunea Sud-Africană			467
	AMERICA		
<i>din Nord:</i>		<i>din Sud:</i>	
Canada	863	Brasilia	16
Statele Unite	2054	Teritoriu occidental	28
Indii occidentale	254	Teritoriu oriental	68
	OCEANIA		
Indii neerlandeze			147
Australia			1329
Noua Zelandă			369

Doctrina sa se răspândește în 57 limbi, ori dialecte. — Dar ce fel de doctrină are? — Sub numele de „Misiunea creștină“ Rev. William Booth, fost pastor metodist, înțelegea să pună în practică o metodă nouă de evanghelizare, printre clasele de rând și mai ales printre muncitori. — Pe urmă (1878) transformată într'o armată spirituală, conducătorul ei primi sau mai bine zis își dădu titlul de general, împărțind colaboratorilor săi diferite grade, conform aceluiași din ierarhia militară britanică. — Secțiile primiră numele de „corp“ și plecară la luptă împotriva răului moral și material, sub steagul salutist albastru (sfințenie) roșu (sângele lui Isus) și la mijloc, o stea galbenă (Sf. Duh) cu lozincă: «Sânge și foc» care înseamnă numai „mântuirea prin sângele lui Hristos și Sf. Duh“. Soldații (membrii) sunt îmbrăcați în uniformă; sunt ofițeri. Se vorbește numai de quartier general internațional, quartier general teritorial, poste, școli militare și fanfare.

De fapt n'are un crez bine formulat, nici „cenă“, nici botez. „Ieșită din metodism, incetul cu incetul, instituțiunea asta a pierdut orice caracter confesional, concentrând eforturile sale asupra moralizării claselor de jos. Spiritul ei astăzi este acela a *unitarilor*“⁽¹⁾ Opiniunea salutiștilor este că diferitele confesiuni creștine, sunt de aceeași părere în *fond*, deosebându-se numai în *formă*, care, în fine, n'are decât o importanță relativă și secundară; Armata mântuirii se leagă numai de fondul creștinismului, și anume de sentimentul viu de păcat, de părere de rău, și de credința în Hristos care ne câștigă iertare de la Dumnezeu.

1) Solomon Reinach *Orpheus* 7 ed. Paris 1901 pag. 585.

Opera filantropică a Armatei mântuirii e cu mult mai precisă și roditoare. Pe lângă numeroasele case ce le-a deschis Asociațiunea pe lângă adăposturi pentru marinari și soldați, ea mai întreține cam o mie de școli; mai are 200 de hoteluri pentru muncitorii săraci, azile pentru mame nevoiase, grădini de copii, stabilimente industriale unde bărbați și femei învață câte-o meserie; prăvălii, moșii unde li-se dă de lucru; opere de ridicare morală pentru bețivi și condamnați. Azilele de noapte ce le conduce Asociațiunea oferă peste 10 milioane de paturi săracilor, și li-se servesc la an peste 16 milioane de prânzuri. Ea poate da de lucru anual la 360.000 șomeri.

Efectivele Armatei sunt azi de 150.000 ofițeri și cadeți din cari 20.000 sunt misionari.

Codreanu.

Statistica limbilor și a dialecțelor din lume.

I. Continentele

Africa	276	Asia	937
America	1624	Europa	587

II. câți oameni vorbesc....

limba engleză	150.000.000	limba spaniolă	55.000.000
„ germană	120.000.000	„ italiană	50.000.000
„ rusă	90.000.000	„ portugheză	30.000.000
„ franceză	60.000.000	„ română	19.000.000

III. bogăția limbilor în cuvinte

limba engleză	425.000	limba rusă	140.000
„ germană	300.000	„ spaniolă	120.000
„ italiană	240.000	„ română	50.000
„ franceză	210.000		

◀ BULLETIN LITERAR ▶

ARTA DE A SCRIE... CUGETĂRI!

Povestitor, poet, dramaturg și conferențiar strălucit, *Jules Lemaitre* a fost mai ales critic literar. A fost eminent, tocmai pentru că a adăos spiritului pătrunzător al criticului, istețimea dramaturgului, fineța povestitorului și sensibilitatea poetului.

Deși diletant și impresionist, respingând orice strâmt dogmatism, Lemaitre merită să fie clasic.... chiar în modernismul său artistic, prin claritatea, logica, fineța și simțul său de măsură și de echilibru.

Nimeni n'a știut ca el să dea lecții de mare folos, chiar când par'că se joacă!

Dăm aici ca „Variatate literară“ traducerea unui articol pe care îl scrisese, cu ocaziunea publicării unei cărți de cugetări „Pensées“ (*La Comtesse Diane: Les Contemporains*).

«Gândiți-vă puțin la cece trebuie să fie o carte de Cugetări. Un întreit extras de înțelepciune, de știință și de experiență. Trebuie să fie în ea, la fiecare linie, adâncime, fineță, și delicatețea de spirit. Or maximele și reflexiunile sunt un gen cunoscut care are procedeele sale. Joc destul de greu, trebuie s'o recunoaștem, dar care se învață totuși.

Mijloacele pentru a reuși în acest joc, cred că nu-i cu neputință să le formulăm, și aceasta ar fi un frumos subiect pentru un cronicar care ar întitula aceasta: *La Rochefoucauld desvăluit sau modurile principale de a scrie cugetări ...fără să le ai!*

1. Cugetare algebrică.

Iată mai întâiu o formulă de o întrebuintare destul de mare. E vorba să afli 4 sentimente, patimi, viții, virtuți, calități, defecte etc., dintre cari cele două dintâiu să fie între ele în acelaș raport ca și cele două din urmă. Schema obicinuită, ordinară este următoare: „...a este pentru...b..“ ceeace „...x.. este pentru...y“. Mi-se dă bună oară : Pudoare și nevinovăție. Să vedem numai ; *Pudoarea* este pentru *nevinovăție*.. să punem : ceeace *modestia* este pentru *virtute* ;

sau: ceeace puful este pentru poetică sau ceeace un vâl ușor este pentru frumsețe. Atunci interesul proporții este mărit prin o imagine plastică. Altă pildă: Iau melancolie și tristețe, mă gândesc la răs și la veselie și scriu: Melancolia nu-i tristețe precum nici râsul nu-i veselie. Aceasta nu înseamnă nimic dar nimeni nu va băga de seamă.

Aceasta vom numi-o cugetare *algebrică*.

2. Cugetare antitetica.

Preocuparea de a face antiteze încă sugerează multe cugetări. Arareori se întâmplă că reunirea cuvintelor cari exprimă idei contrare să nu pară că înseamnă ceva d. e.: prietenia se naște din confidențe....

Iată că nu-i greu de aflat. Căutați antiteza și veți căpăta aceasta maximă care vă pare fină și care valorează cât cealaltă: Prietenia se naște din confidențe și tot confidențele o distrug „Sunt lacrimi cari mulțumesc“ Cugetarea e făcută, n'aveți decât să adaugeți „și surâsuri cari dojenesc“. Sau dacă voiți mai bine: Lacrimi cari zic la revedere și surâsuri cari zic adio; sau lacrimi ce rîd și surâsuri ce plîng. Acestea nu-s de prima calitate, dar la a zecea încercare poate voi găsi ceva mai bune și de altcum nu mă ocup aici decât de procedeu.

Aceasta vom numi-o cugetare *antitetica*.

3. Cugetare paradoxală.

Altădată unii își dau silința să numească pe contimporanii lor; contrazic brusc, fără aviz, simțul comun și impresiunile cele mai naturale. De pildă, strigă deodată: nu există trufie mai rea decât smerenia creștină, sau: Virtutea este cea mai mârșavă dintre socoteli, pentru că este cea mai sigură. Mai totdeauna aceste nostimade au un aer adânc când sunt cât pe aici să fie prea în-pertinente, se adaugă: adeseori, câteodată; sunt cazuri etc.

Aceasta vom numi-o cugetare paradoxală.

4. Cugetare definiție.

După genul așa zis fără anunță, tăios, vine genul *devios*, poetic, idealist. Dai peste un sentiment sau un fel de a lucra în-deosebi onorabil și, să aduci vre-un motiv, sau să trăgi din el vre-o observație care să ne dovedească totodată și spiritul și inima,

De categoria aceasta se țin toate reflexiunile asupra acestei teme: că e mai bine să iubești decât să fii iubit. Ușor se vazice de pildă: Acela pe care-l iubesc nu-mi datorește nimic fiindcă îl iubesc! Multe cugetări de felul acesta încep așa: Există o duioșie tainică..... Este nu știu ce farmec..... E o plăcere gingașe.... De pildă: Există o plăcere delicată pentru un bărbat frumos, să respecte pe femeia prietenului său. Sau alegi virtuți apropiate, vecine, sau viții înrudite și te silești să prinzi nuanțele cari le deosebesc, fie trufia, deșertăciunea, amorul-propriu, înfumurarea. Se scrie fără sfială: Trufia e bărbătească, vanitatea e muierescă; amorul-propriu e omenesc; Infumurarea este mândria bărbatului în relațiunile sale cu femeia; este un abis mai mic între modestie și trufie, decât între trufie și vanitate.

Aceasta vom numi-o cugetare *definiție*.

5. Cugetare pitorească.

Poți fi și mai banal încă fără să pari așa. Iei reflexiunea cea mai vulgară și-i dai prin o imagine neprevăzută, o aparență de noutate. „Imaginațiunea noastră întrece de lobiciu ceea ce ne dă realitatea“ iată de fapt o cugetare care n'are nimic rar. Ei bine, hai să lucrăm puțin asupra ei. Ne amintim că imaginațiunea este nebuna casei: asta-i prima indicație. Să adâncim acest cuvânt: casă, și nu vom zăbovi să scriem: Imaginația este o crâșmăriță care are totdeauna mai multe camere decât clienți.

Aceasta vom numi-o cugetare *pitorească*.

6. Cugetare „à la Royer Collard“.

În sfârșit există o idee goală și searbădă, există cutare banalitate rușinoasă, cutare truism mizerabil pe cari o întorsătură sentențioasă reușește să-le prefacă în cugetare. Pildă: A aștepta este poate ultimul cuvânt al politiceii.

Aceasta vom numi-o cugetare „à la Royer Collard“.

||| ISTORIE ȘI ARTĂ |||

FRANCMASONERIA ȘI FEMEIA.

Ne aducem bine aminte cu ce expresii grozave și totodată juste I. P. S. S. ep. Alexandru din Lugoj a știut să înfiere nebuniile modei actuale ¹⁾ și tot ne mai întrebam: oare în care officină secretă merg croitorii să-și caute modele? — În cronica din luna trecută ²⁾, *Senex* ni-a ridicat nițel vălul, punând mâna pe un extras din raportul citit într'un congres al Francmasonilor. Dar rana e cu mult mai profundă decât s'ar crede, deoarece complicități sunt în sânul cetății, iar femeile încă sunt părtașe la crimă.

Mult timp, femeile au fost excluse de inițiațiunea francmasonică, cu toate celea ce cetim despre lojele feminine din sec. XVIII, și asta din mai multe motive dintre cari cel mai topic era că francmasonilor li era frică că femeile nu vor ști să păstreze *secretul* cerut de asociațiune. Însă în zilele noastre ea și-a schimbat tactica și tot mai mult caută să-le atragă la sânul său. Deja de dinainte de război, în 1907, la Frankfurt pe Mein un congres masonic hotărăște să admită pe femei în F. M. ca auxiliare prețioase, ba chiar indispensabile. Pe urmă se debate chestiunea următoare: *Cum se poate și cum trebuie să se atragă femeia ca să ia și ea parte intensivă la lucrările masonice?*

Nu se mai pot întrebuița mijloacele vechi, când li se permitea *surorilor* masone un anumit ritual în care vanitatea și toaleta jucau un rol însemnat. Azi trebuie mai întâiu o colaborare serioasă a femeii la munca intelectuală a sectei, apoi să se folosească aceasta de ele chiar de cele tinere, cari au o situație independentă așa ca să li se poată încredința și munca externă masonică.

Atunci s'a elaborat un plan, care s'ar putea resuma astfel: Numele de *surori* nu se va da decât doamnelor și domnișoa-

1) cf. Observatorul An. I. p. 167.

2) cf. Observatorul An. II. p. 64.

relor cari vor fi înscrise, conform statutelor, pe lista unei loje. De această listă vor fi înduse numai doamnele și domnișoarele cari prin declarație în scris către *venerabilul* își vor exprima voința lor de a lua parte la lucrările masonice ale lojelor... Ele vor lua angajamentul de a se conforma prescripțiilor Constituției lojelor, și de a ținea secretul. Atunci vor primi semnul lojei, și mănuașă albă feminină. Sur... le formează o secție disiunctă în lojă însă fără grad special. Ele aleg a Sor de președintă care este invitată la discuțiile ofițerilor lojei la caz când e chestie ce privește pe surori. Ele pot ține adunări odată pe lună sau pe săptămână, și se pot folosi de biblioteca lojei. *Angajamentul surorilor, referitor la munca externă, are ca obiect propaganda pentru instituțiunile folositoare umanității și îndeosebi pentru educația tinerimii.*»

De lângă asta, F. M. susține, patronează, înspiră o mulțime de societăți secrete feminine cari propagă spiritul ei. Au numele comun de *loje de adaptare*. Aceste sunt numeroase în Anglia, Germania, Ungaria, dar mai ales în America.

Sororities-le (societăți secrete pentru studente), au avut înaintea de războiu, foarte proaste efecte asupra moravurilor tinerimii, în universitățile americane, încât *Board of education-ul* a trebuit să facă o eșire aspră împotriva lor, fără ca să le poată nimici.

Ordul *Steaua din Orient* numără, în 1927 aproape 2 milioane de aderente, repartizate în 12000 capitluri. Ordul „*Curcubeul*“, întemeiat în 1922 la Oklahoma influențează peste 500 de institute de educație.

Fetele de Iob au 21.000 aderente; ordul *Amaranthe* 60 000; *Sanctuarul*, 610.000, *Peștera*, 155.000 etc. ¹⁾

Rezultatul pentru America nu putea fi de cât acela pe care-l amintește Dl Siegfried. ²⁾ «In anumite părți americane, s'au oprit nașterile: intelectualii cu gradație de Universitate, se căsătoresc foarte târziu, și n'au, așa zicând, seminție: 60 la sută dintre femei cu diplome universitare, nu se marită, și 36 la sută

1) cf. *Masonic Year Book* Ianuarie 1928.

2) André Siegfried, *les Etats-Unis d'aujourd'hui* p. 106. Paris 1928

dintre cele cari se mărită n'au copii așa că $\frac{3}{5}$ dintre meilele mai cultivate n'au progenitură. De aceea, profesorii Ross și Baber trag concluzia melancolică următoare: «*Veshiul element anglo-saxon slăbește, tot mai mult și absolut și relativ; Peste un secol, e probabil că el nu va mai fi decât un factor neglijabil al poporului american.*» Dacă luăm pe scurt: pe baza nartului actual al natalității, după Dr Davenport, 1000 de diplomați din Harvard nu vor mai avea, peste două secole decât 50 de urmași pecând Românii din Boston vor fi pe atunci 100.000.»

Imprietinându-se prea mult cu societățile secrete, frecându-se prea mult cu Masoneria, tinerele americane în sfârșit s'au lăpădat de morala veche creștină care le luminează, la conduce a le apăra.

Francmasoneria europeană nu e mai puțin activă. In privința primirii femeilor în sânul ei, dânsa s'a și trezit, băgându-și de seamă că femeia e cea mai firească educatoare și că mâine are să ajungă și ea alegătoare. Iată programul Francmasoneriei belgiene: ¹⁾

1° In ce privește pecopil: *capilul e viitoarea umanitate. F.: M.: trebuie să vegheze ca copilul să fie subtras de sub influența corupătoare a dogmei. F.: M.: trebuie să devină stăpână asupra educației și învățământului și să le îndrume înspre libera cugetare.*

2. Femeia. *Ea joacă rolul de căpetenie în îndrumarea sufletului copilului. F.: M.: are datoria de a sprijini toate operele cari tind să despartă femeia de maestrul ei intelectual de astăzi: preotul.*

F. M. se va îngriji mai presus de toate ca învățătoarele să primească o educație laică. Are să controleze programele de învățământ, și îndeosebi în școlile normale, ca să împiedece acolo învățământul religios.

Programul masonic îl rezumă astfel Revista „*Symbolismul*“: „*Catolicismul se servește de femeie pentru educarea copilului, și adesea pentru acapararea sofului; deci punând mâna și noi pe nevastă, soră, sau pe mamă, vom contrabalansa puterea preotului asupra creierului și sorții copilului*“.

1) cf. Răspunsul dat de loja din Liège la mai multe întrebări puse de F.: M.: belgiană.

Poate că începem și noi a înțelege rostul luptei ce se duce azi, și în România, în jurul programelor de învățământ. Ne aducem oare încă aminte de declarațiile Dlui Petroviciu, și de sforțările lui, și ale prietinelor D-sale pentru izgonirea învățământului religios din liceu? Știm acuma de unde venea porunca.

P. B.

Contribuțiuni la studiul cauzelor cari produc „Cancerul“

Înainte de a trece mai departe și a descrie alte cauze producătoare de cancer, este necesar de a ne opri la această cauză importantă: *vârsta* sau mai bine zis *îmbătrânirea* celulei, care după cum am menționat în numărul trecut, poate produce un dezechilibru intern celular.

Pentru a ne explica mai bine acest dezechilibru este nevoie să precizăm într'un scurt rezumat câteva din noțiunile de căpetenie asupra celulei omenești: structura, felul cum se hrănește și se înmulțește, adică biologia ei, ca apoi să putem urmări și a ne da seama cum o celulă sănătoasă se poate transforma și deveni o celulă canceroasă.

* * *

Dacă examinăm la microscop un fragment subțire și transparent al unui organ oarecare, îl vedem constituit dintr'o aglomerație de mici corpușoare, cari se numesc celule, cu dimensiunile dela câteva mimi până la 200 mimi dintr'un milimetru. Acestea sunt pline de un fel de gelatină, care nu este altceva decât materia vie a celulei numită *protoplasmă*. Astfel este formată pielea, mușchii, creierul care nu sunt decât o aglomerație de celule cu o formă variabilă: poliedrică, cilindrică, fusiformă, stelată etc.

Toate celulele, ori care ar fi forma și dimensiunile lor sunt compuse în general din 3 părți.

a) Protoplasma, formată dintr'o masă gelatinoasă.

b) Nucleul, un corpuscul sferic sau ovoid cuprins în protoplasmă,

c) O membrană la exterior înconjurând masa protoplasmică

Protoplasma sau *cytoplasma* se prezintă adeseori sub aspectul unui fel de gelatină foarte fin granulată. Ea aparține grupului materiilor albuminoide.

Membrana celulei este un înveliș strălucitor și foarte fin înconjurând protoplasma. Compoziția chimică este puțin diferită de a protoplasmei. Este constituită în mare parte din substanțe compuse complicate numite lipoizi.

Nucleul este un mic corpuscul sferic sau ovoid care se găsește în protoplasmă și care se detașează de tot restul celulei. Existența lui este absolut constatată în toate celulele vii. Este compus din materii albuminoide, aparținând grupului nucleo-proteide.

Structura lui nu este omogenă. Distingem 3 părți diferite:

a) Membrana periferică care separă nucleul de protoplasma și care se colorează în roșu carmin de unii coloranți speciali

b) Filamentul nuclear, care umple toată cavitatea nucleului. El se colorează cu ușurință de asemenea în roșu cu o culoare de carmin. Din cauza ușurinței cu care se colorează în roșu în comparație cu protoplasma i se dă numele de filament cromatic.

Ceeace rămâne în cavitatea nucleară, este ocupat de un lichid încolor suc nuclear.

Nucleul are un rol foarte important în viața celulei. În primul rând rolul lui este preponderent în fenomenele de diviziune ale celulei și apoi în fenomenele de nutriție. — Il considerăm ca partea din celulă, care determină asimilația alimentelor, adică a transformărilor chimice pentru a forma din nou masa protoplasmică.

* * *

După ce am descris compoziția celulei, să aruncăm o privire asupra felului cum se nutrește și înmulțește celula ceeace are o importanță capitală în studiul nostru.

Protoplasma este sediul continuu al reacțiilor chimice care se întâmplă între propria sa substanță și între aceea pe care o primește în fiecare moment sub formă de alimente. Aceasta substanță este distrusă, regenerată tot timpul în cursul

reacțiunilor chimice cu ajutorul celei din protoplasmă, într'un așa fel, încât menține diferitele elemente constitutive ale celulei într'o stare de echilibru constant, fără a aduce variațiuni în proporțiile lor relative. Aceasta este unul din fenomenele cele mai capitale ale celulei.

Substanțele alimentare nu sunt numai descompuse și transformate ca să formeze o altă masă protoplasmică, însă ele mai dau naștere la alți compuși variabili cu natura celulelor. Acești compuși sunt întrebuințați în organism pentru asimilarea alimentelor și se numesc *sucuri digestive*

Consecințele nutririi continuă a protoplasmei este creșterea masei și măritrea de volum a celulei, însă acum aceasta nu poate crește decât într'o limită determinată, este capabilă la un moment dat să se sugrume și să se dividă în două, care diviziune se numește *mitoză* sau *karyokineză*. Cui se datorește această înmulțire, a celulei? Nucleului, care se găsește după cum am văzut în interiorul protoplasmei.

În organismul normal există câteva specii celulare, cari au o multiplicație așa zisă indefinită cum sunt hematii, leucocitele (celulele roșii și albe ale sângelui) și celulele epiteliale ale organismului. Toate celelalte celule însă prin o diviziune a lor activă, ajung la un moment dat când creșterea se oprește, vitalitatea celulară scade, deci multiplicația se încetinește, se oprește definitiv la un oarecare stadiu de dezvoltare — este starea adultă a individului.

În sfârșit elementele celulare îmbătrânite sau ramolite sunt din ce în ce mai puțin rezistente visavis de influențele exterioare, slăbesc și ajunge un timp când mor.

* * *

Este important de menționat, că tocmai în faza când celula începe să îmbătrânească ar fi momentul cel mai propice pentru ca celula sănătoasă să se transforme în celulă canceroasă când de sigur mai intervin și alte cauze interne locale sau generale și cauze exterioare pe cari le voi menționa mai jos. Odată ce celula sănătoasă s'a transformat în celulă canceroasă, capătă caractere cu totul distincte.

Morfologic diferă de celula normală prin volumul său care este mult mai mare, de o formă gigantică, prin caracterele nucleului și al protoplasmiei.

Dacă studiem nucleul celulei canceroase la microscop, observăm că are aproape aceeași formă ca celula normală rotundă sau ovoidă, bine separată de protoplasmă printr'o condensare a substanței sale proprii cu dimensiuni mult mai mari, nelimitate, formând o zonă clară și distinctă, care apare refringentă la examenul microscopic al celulei necolorate și pe care o considerăm ca o membrană mai mult sau mai puțin bine definită. În spațiul care înconjoară această membrană există o rețea cromatiniană suspendată într'un lichid nuclear acromatic, provenit din protoplasmă.

Protoplasma celulară din punct de vedere al volumului nu este întotdeauna în raport fix cu al nucleului, acărui hipertrofie în raport cu al protoplasmiei ne dă un caracter cât se poate de distinct între o celulă sănătoasă și una canceroasă. Protoplasma celulei canceroase prezintă nu numai modificări în volum însă chiar în structura sa intimă și în compoziția chimică a substanțelor albuminoide,

Ea formează o condensare intracelulară și o creștere a substanțelor albuminoide adecă o face să se îmbogățească în substanțe nutritive de care are nevoie la înmulțirea ei nelimitată. În starea ei de transformare prezintă aspecte granuloase foarte bine distincte de a celulelor normale, câte odată cu mici vacuole.

Se întreabă cari ar fi această cauză de transformare sau mai bine zis această modificare morfologică a celulei normale? Se crede că ar fi din cauza fixațiunii acestor granulațiuni foarte fine de către sărurile unor metale sau ai unor acizi organici. — După unii savanți prezența acestor granulațiuni numite granulațiuni lui Altmann ne-ar indica sigur prezența celulelor canceroase în organismul bolnav și prin modul acesta s'ar putea face diagnosticul cancerului.

Al doilea punct important este că celula normală embrionară după o creștere continuă efectuează diferențiere sa în timp ce celula canceroasă nu numai că i-a devenit latentă puterea de diferențiere, dar a pierdut-o cu totul. În celula canceroasă este o

degenerescență ca secretă toxine, cari slăbesc celulele vecine și le împinge la o creștere continuă

S'a observat că aceste anomalii provoacă schimbări în proprietățile biologice, adică pierde proprietatea funcționării și a diferențierii și capătă o proprietate nouă de a crește nelimitat. Așadar celula canceroasă a luat naștere dintr'o celulă normală care pentru a deveni neoplasică adică bolnavă celula normală a suferit o modificare dându-i o autonomie și o fecundație nesfârșită.

Mulți savanți s'au ocupat să esplice cauza modifațiilor celulelor normale în celule canceroase. In mare parte, ei explică, că aceste tulburări se datoresc ruperii echilibrului celular, care desechilbru la rândul lui ar fi provocat de cauze multiple- anume: vârsta, unele iritațiuni locale, cari pot fi produse de substanțe toxice, de diferite stimulente, de unele răniri sau leziuni cronice, de diverse tulburări fizico-chimice sau de predispozițiuni. După teoriile cele mai noi însă fără a fi puse la punct și pe cari le voi descrie într'un alt articol — ar fi din cauza unor microorganisme sau a unor agenți chimice.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dr. Dna BOBANCO.

(va urma)

Dacă pierzi sentimentul greșelelor tale, n'are nici-un rost să mai trăiești.

Marcu-Aurelus.

Flirt.

Proscrierea flirtului este protejarea adevăratului amor. Imi închipulesc că este o mare înșelăciune de a oferi în locul unei inimi întregi și sincere, o inimă deja usată, falsificată, și hărțuită de iubiri murdare.

Sf. Francisc de Sales.

APOSTOLII ROMÂNTISMULUI

MITROPOLITUL ALEX. ȘTERCA—ȘULUȚ de CĂRPINIȘ.

Nici într'o parte a pământului unde se află Români, n'au avut să sufere în trecut mai multe asupriri ca în Transilvania.

Cu atât mai mult vrednici de pomenirea noastră acei bărbați cari în fruntea neamului au suferit mai intens și mai mult.

Unul din acești bărbați a fost Mitropolitul Alexandru Șterca—Șuluț, cu un caracter constant, care nici odată n'a fost omul împrejurărilor, ci totdeauna a avut curajul de a apăra drepturile Bisericei și Națiunii sale, căpătându-și iubirea și stima tuturor Românilor adevărați. La 7 Septembrie 1927 s'au împlinit 60 de ani dela moartea acestui mare bărbat al națiunii noastre.

Alexandru Șterca—Șuluț de Cărpiniș s'a născut la 15 Februarie 1794 în munții Apuseni la Abrud, din familia nobilă a Șuluțeștilor. Tatăl său a fost „magistru montan“, întărit pe viață de către împărat, având titlul de nobil, de unde avea predicatul „de Cărpiniș“.

Școalele primare fiul său le învață în Abrud, gimnaziul inferior în Zlatna, iar gimnaziul superior și teologia la Blaj, în Iunie 1814.

După absolvire, la 8 Noembrie 1814 se căsătorește cu Ana, fiica proprietarului Aron Bistrai din Bistra. La 6 Decembrie 1814 fu hirotonit preot și numit capelan la parohia din Bistra. Căsătoria lui fu foarte fericită, dar nu avu norocul să-i trăiască soția decât trei ani și patru luni. Tânărul preot rămase văduv în anii cei mai frumoși ai vieții sale, trăind 21 de ani și jumătate în protopopiatul Bistrei, căștigându-și iubirea și stima tuturor.

În marea lui nefericire și situația în care ajunsese, singura scăpare care a avut-o a fost studiul serios și istovitor pe care l-a început. A fost înaintat protopop și asesor consistorial episcopesc.

În timpul durerilor sale sufletești, și-a compus doina sa „Bucurie, bucurie“. Admirabil exprimă acest cântec dătător, iubirea și nereștirea pentru viața conjugală.

Pentru meritele sale, la 1836 fu numit vicar al Șimleului în Sălaj. Poporul din Bistra a plâns cu lacrimi de durere după preotul lor, când s'a despărțit de ei, ducându-se în Sălaj. De aci se deschise un nou și mai larg câmp de muncă pentru neobositul bărbat.

Ca vicar al Sălajului își continuă activitatea cu mult zel, iar frumoasele și nobilele fapte românești pe cari le săvârși, în scurt timp îl făcură atât de bine cunoscut Românilor de pretutindenea, încât la 30 Septembrie 1850, Sinodul din Blaj, l'a ales pe Șuluț, arhiereu, cu unanimitate de 95 voturi. La 1844-1845, cu ocaziunea persecutării clericilor din Blaj, toți refugiații, ca Bărnuț și alții, fură adăpostiți în casa vicarului Șuluț din Șimleu, care i-a primit frățește și i-a întreținut cu lunile în casa și la masa sa.

El a fost respectat chiar și de Unguri, pentrucă numai lui este a se mulțami că n'a izbucnit revoluția și în Sălaj.

Șuluț eră de un caracter nobil și frumos, cruțând chiar și pe dușmanii neamului său. El a lucrat foarte mult pentru îmbunătățirea soartei clerului român și pentru luminarea poporului prin înființarea școalelor. Cluj / Central University Library Cluj

La 1848 Șuluț luă parte la adunarea națională din Blaj și fu ales membru în deputațiunea trimisă la împărat.

La 18 Noembrie 1850 fu numit episcop, iar la 27 Iulie 1851 sfințit episcop în Oradea, și în Septembrie 1851 și-a ocupat scaunul episcopesc în Blaj fără instalare oficială.

Sub Șuluț se reactivă Mitropolia greco-catolică de Alba-Iulia, care fu aprobată de Papa Piu al IX-lea, prin decizia din 6 Decembrie 1853, prin care Dieceza Făgărașului se scoate de sub jurisdicțiunea arhiepiscopului de Strigoniu și se înalță Arhiepiscopie și Mitropolie de Alba-Iulia; așa dar, Șuluț deveni Mitropolit și fu instalat cu mare solemnitate în Blaj la 28 Octombrie 1853. Pe terenul scolastic și bisericesc, el a luat măsuri ca să se înființeze școli în toate parohiile. A apărat independența Bisericii greco-catolică din Ardeal.

Șuluț a murit la 7 Septembrie 1867 în Blaj, și a lăsat prin testament domeniul său din Spring și toată averea sa din care mai târziu s'a cumpărat și domeniul dela Cenade, Vidrasău și Someș-Odorhei, ca fundațiune pentru văduvele și orfanii preoților.

pentru studenți și alte scopuri culturale cum și pentru înființarea unei universități române. El a ridicat în Blaj institutul preparandial.

Pe terenul literar Mitropolitul Șuluț a lucrat mult, căci pe lângă lucrările oficiale, reprezentațiunile și memorandele cele multe scrise toate de mâna lui, participările la adunările unde apăra drepturile Românilor în scris și prin vorbiri, el a scris zece opuri, din cari cinci despre drepturile canonice, vechile obiceiuri, uzul, practica și disciplina Bisericii adevărat catolică-orientală înainte de Foșiu observate în Biserica greco-catolică română din Transilvania.

„Istoria lui Horia și a poporului din munții Apuseni“.

„Op. poetic: „Versuri de jale“.

„O serioasă căutare în trecutul și viitorul națiunii românești din punct de vedere al religiunii“.

„Cartea vânătorului“.

Pe terenul politic-național, Mitropolitul Șuluț a fost înfocat apărător al drepturilor poporului român, luând parte de conducere la cele mai însemnate lucrări naționale. El a stăruit pentru ținerea Congresului național din 1861. Aci ungerii plănuiau proclamarea unirii Ardealului cu Ungaria. Ei se considerau siguri de izbândă mai ales fiind incunoștiințați de boala și vârsta înaintată a Mitropolitului Șuluțiu.

Bătrânul Mitropolit în adevăr că era foarte slab, dar era și foarte îngrijat, nu însă de el, ci de soarta națiunii sale, căci «după patru sute de ani numai acuma—zicea el,—are națiunea noastră ocaziunea a-și descoperi înaintea națiunilor conlocuitoare, înaintea tronului și înaintea Europei durerile și dorințele sale, și tocmai acuma să lipsesc eu dela apărarea sângelui meu! Aceasta mă bagă de viu în pământ».

Și așa bolnav cum era, s'a dus la conferință în Alba-Iulia și acolo a ținut'o, deși era atât de slăbit, încât a trebuit s'o întreprindă în mai multe rânduri, dar nu s'a lăsat până n'a terminat cuvântarea care a ținut aproape o oră.

Este de însemnat, că spiritul lui Șuluț a fost scutit de tot egotismul și vanitatea, căci fiind îndemnat de mai mulți streini a cere baronatul pentru nepoții săi, li-a răspuns: „Familia mea este de secolii nobilă, a-și avea dreptul a cere și baronatul pentru mine ori familia mea, precum au făcut și alte familii; eu însă cred că

nobilitatea sufletului este cea mai strălucită, iar românii sunt și trebuie să rămână pururea națiune democratică; n'are lipsă dar ca prin titluri fără venituri să se despartă de corpul național“.

In anul 1864, când a primit ordinul „Coroana de fier“ clasa I, a zis: „Eu acest ordin în tot anul îl voi purta la două ocaziuni; la ziua împăratului și în ziua când Majestatea sa a sancționat articolul de lege pentru inarticularea națiunii române“.

Noare, pietate și eternă aducere aminte se cuvine acestuj mare bărbat, care cu ochii plini de lacrimi a exprimat cele din urmă cuvinte: „Dumnezeule al puterilor! Ție-ți încredințez patria, națiunea și clerul meu, apără și scutește-i, căci au mulți dușmani“.

Mitropolitul Șuluț este înmormântat după dorința sa în cimitirul Bisericii parohiale din Blaj, ca și după moarte să fie între iubiții săi fii și frați; iar pe cruce sunt scrise aceste cuvinte:

„Numai moartea mă departe de națiune“.

Dr. Em. Elefterescu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
 ||| CĂRȚI ȘI REVISTE |||

Urcarea calvarului. (Preotul Louis Perroy). traducere din limba franceză de Aurelia Moisescu—Vilea și preotul Leonida Moisescu—Vilea—Chișinău, 1928 Tipografia Eparhială „Cartea Românească“.

După o boală grea F. Coppée a scris „La bonne Sonfranea“, o carte frumoasă de tot. „După o boală grea“ Aurelia M. V. a citit și tradus în limba română lucrarea prea frumoasă, «cartea minunților... ceva divin... dumnezelesc» a Preotului Louis Perroy.

Urcarea Calvarului e descrierea drumului ce l-a făcut Mântuitorul, din grădina Ghetsmani până pe vârful muntelui Golgota. După o descriere amănunțită, pătrunzătoare, gingașe a suferințelor trupești și a chinurilor sufletești ale lui Isus, Autorul ca și Maria, Mama Răscumpărătorului, Maria Magdalena cea ertată, tâlharul cel pocăit, aruncă o privire plină de iubire pe fața Mântuitorului și sfârșește cu un strigăt prin care chiamă pe toți la încredere: «O, fraților din lumea întreagă!.. alegrați cu toții.. plini de nădejdi noi!..»

Această carte îmbogățește literatura religioasă română așa de sătacă și este menită să aducă multă mângâiere sufletelor obdite, celor osteniți cari vor înțelege rolul suferințelor în lume și scopul lor foarte înalt.

O, de s'ar citi mai des «cărți cu subiecte religioase», moralul sufletelor încercate, deprimate, ar fi ridicat, inima celor întristați ar fi mângăiată și pesimismul, atât de vătămător și ucigător, ar dispărea de tot din literatura noastră!

Citiți, iubite suflete încercate, atât de numeroase, citiți «Urcarea Calvarului», e o carte care vă va orienta spre singurul adevărat Mângăitor

ISTORIA UNUI SUFLET: Viața Sf. Teresa din Lisieux.

(traducere după autobiografia originală). Blaj.

Filmul cinematografic, consacrand o formă mondială, a adus, și în țara noastră, această figură ideală. Dar că îți recorește inima îți reimprospetează toate puterile sufletești, primenindu-le rând pe rând prin noblețta sa simplă și mișcătoare.

Citiți, răspândiți, veți face opera de înaltă moralizare. Cartea de față are 224 pag. marim-8, cu trei chipuri mari pe hârtie de lux și o duzină pe hârtie ordinară dar apse și ele, cu mare gust, printre scenele cele mai însemnate ale acestei vieți. Nu-o poate judeca numai acela care a citit-o. — Păr. Dr. Coltor merită toată recunoștința noastră. Deie Dumnezeu să între autobiografia aceasta în biblioteca școlară a liceu, internat, cerc, societate sau familie. Părinții și profesorii își vor da seama de puterea educativă a contactului cu un așa suflet ales. Sora Tereza își intitulase manuscrisul vieții sale „Istoria primăvărată a unei mici flori albe”. Fiecare suflet sincer citindu-o va înțelege ce este misiunea sa postumă și anume să ne arate care este „calea sa cea mică” către fericire!

**Revista pozitivă penală și penitenciară: București
str. Ardeleni 21; Prețul 140 lei.**

Vă rugăm achitarea abonamentului pe 1928.

CRONICA LUNARĂ

RĂBOJ.

Infamie ori cabotinism.

Nu știm cum să calificăm cuvintele dlui I. Vinea dela „Curentul” apărute în zilele trecute sub titlu de „Oameni în ceasul din urmă” (1). Ce vrea domnul? să se prefacă anticlerical turbat, sau să-și umfle glasul pentru a ne „epata”. Să-i spunem drept că n'a reușit altceva de cât numai să facă să se mire preoții, cetitori ai Curentului, cari n'au fost obișnuiți să găsească astfel de rătăcirii de gust prost în articolele iscălite de colaboratorii dlui Pamfil Șeicaru.

Era vorbă de un osândit la moarte, în Franța, ajuns la ceasul din urmă. Dar citim. «După cererea lui, fu lăsat singur cu ajutorul său, și stătu de vorbă și cu duhovnicul său, abatele Garet, care îl spovedise în ajun. Gambier (osânditul, luă parte la sfânta slujbă, se împărtăși... „fapt despre care omul nostru „fără vină”, crede de cuviință să filosofeze astfel: «Nu vi se pare feroce complicitatea bisericii cu cruzimea și îngâmfarea oamenilor cari judecă și osândesc la pierderea vieții? Poate că legiuitorii ar fi renunțat mai de mult la pedeapsa cu moarte, dacă biserica și-ar fi refuzat asistența» (sic).

Cum!? tocmai atunci când biserica caută, deasupra străsniciei justiției umane, să aline, nițel dar adânc, cu mijloacele ei spirituale, ceasul acesta grozav, știind că, peste pedeapsa împlinită, cerul i se poate deschide blând și iertător osânditului cu părere de rău, precum Isus însuși și-a întins brațele primitoare tălharului pocăit! Poate că i-ar cădea mai bine dlui I. Vinea să-i fi pofțitun pământul de râm și o țigară, aceste chilipiruri cu cari societatea noastră, așa zisă filantropică, știe să îmblânzească grozăvenia acelor pe cari îi pedepsește.

Din adâncul sufletului urăm dlui redactor dela Curentul din

1) cf. Curentul din 8 Martie 1929.

8 Martie 1929, să capete harul de a găsi, lângă el, când va fi pe patul de moarte, pe un adevărat preot ca să-i strângă mâna, să-i șoptească, până la cea din urmă-i răsuflare, cuvintele cari ne câștigă iertare de la Judecătorul nostru cel ceresc : o Isuse !. Dar să nu ridă el de această urare frățească, ca și cum i-ar părea mai bine să fie dus la crematoriu, fără mângăierea de mamă a Bisericii.

O tempora ! o mores !

Zău, am întrecut pe păgâni ! N'am cetit nicăieri, că aranjatorii jocurilor olimpice, sau ai concursurilor peloponeze să le fi îngăduit femeilor să se scoboare în arena de luptă, ori să fi deschis chiar în timpurile cele mai destrăbălate din decadența romană concursuri de frumuseță. Cu toate scăderile lor, grecii și romanii nu îndrăsneau să supună pe fecioarele și matronele lor la o înjosire așa de desăvârșită, care nu se permitea decât curtizanelor.

Apoi, idealul clasic nu se compromitea să nu soțotească tipul perfect al frumuseții după adagiul : *mens sana in corpore sano*, înțelegând că, aci nu poruncește numai o perfecțiune oarecare a trăsăturilor și a proporțiilor trupului, ci și un suflet bogat care impodobește totul și în lipsa căruia o operă de artă, rămâne moartă. — Ascultă cu cât dispreț vorbea vulpea din fabulă inaintea unei măști frumoase : oia Kefali !

Azi, nimic nu hotărăște dacă îți lipsește mintea ; ești frumoasă, fato ? Să nu-ți mai bați capul cu impodobirea sufletului tău, a minții tale, nu te strădui să-ți câștigi o zestre spirituală frumoasă, cu care îți vei putea asigura viitorul. Intr'o bună zi, poți să pui mâna pe premiul de frumuseță, vei fi declarată miss România, miss Europa, și cine știe, chiar miss Universul și deodată cu premiul acesta, vei primi bani, oferte, călătorii și tot felul de bunătăți.

Ce ispită ! dar și ce izvor de invidie și de desperare pentru fecioarele urâte, sau cinstite, cari n'au putut să ajungă până la juriu, ori cari au fost respinse, nefiind dăruite de natură !

Ce lovitură, în sfârșit, împotriva bunului simț, împotriva dreptății, idealului adevărat de frumuseță. Nici nu amintesc primejdiile la cari îți expui fetița, omul, când primești să-o arunci prin lumea largă, îmbrăcată, desbrăcată, goală, pradă a sute și

mii de ochii cari nu-s totdeauna cu lumină curată. Mai bine, vrei să-o vinzi de curtizană ?

In Hristos v'ați și îmbrăcat, aliluia !

Noroc că soborul sgomotos a celor două, trei gazete, cari tot oftează după calendarul cel vechiu, nu-s Biserica întreagă a lui Hristos ! Altfel foarte prost s'ar pregăti lumea creștină să serbeze Invierea Domnului. In loc de a-și adânci sufletul în rugăciune și post, după porunca Mântuitorului, și sfaturile Bisericii, în' loc de a sta lângă mormântul lui, în smerenia păcatelor lor ca să primească harul de a *călca* și ei *moartea*, și de a *reînvia* cu El, în zorile sfintelor Paști, un mănunchiu de „buni creștini“ duc hălălaie. Ei pretind că-s după spiritul cel mai curat al celor vechi. Se prea poate. Dar îi întrebăm aci: De ce Biserica și-a impus, ei și nouă, datoria de a sărbători Paștile ? la ce folos s'a gândit dânsa ? Oare numai la o reamintire deșartă a faptului răscumpărării noastre, sau mai vârtos ca să ni-L însușim, ca să ne îmbrăcăm în mod desăvârșit întru Hristos. ? Dar scopul acela, ca să-l împlinim, hotărește mult, vă rog, dacă sărbătorim Paștile la 31 Martie sau la 5 Mai. ?

Ce are a face aci infalibilitatea, sau, cum spuneți Dtră, neinfalibilitatea Sinodului vostru sfânt.

Oameni buni, lăsați deci discuțiunile, cel puțin deșarte, ca să nu zicem mai mult; pregătiți-vă la primirea Rescumpărătorului nostru, cum se cuvine unor buni credincioși întru Hristos. Restul e chestie de disciplină: N'aș crede că doriți să isprăviți cu totul cu ea.

SENEX.

Pudoarea.

Pudoarea e semnul nobleței persistente a sufletului omenesc în decadența sa, a sufletului care nu se resemnă la pierderea domniei sale asupra carni și care simțește nevoia de a disimula înfrângerea sa.

Mareșalul Foch.

În după masa zilei de 20 Martie, moare la Paris — în etate de 78 ani, — una din celea mai distinse personalități ale vremurilor noastre: **Mareșalul Franței: Ferdinand Foch.**

Întreaga presă mondială, prin lungi și elogiase articole, parentează pe acest mare între marii beliduci, cari până azi s'au pomenit în cartea de mărturie a popoarelor.

La rândul nostru — căroră în mod imperativ ni-se impune cea mai mare recunoștință față de memoria marelui defunct, — nu putem să'l mărim mai cu dreptate, decât dând loc șirelor de legitimă competență a dlui General Anastaziu, publicate în ziarul „Dimineața“ :

„O boală aspră și necruțătoare pentru înaintașii în vârstă, a stins din viață, în dimineața lui 20 Martie a. c. pe cel mai mare cetățean militar al Franței, pe cel mai mare erou al lumii, pe acela care în 1918 a avut comanda supremă a sforțărilor de apărare a dreptului contra forței, și a biruit

Se prezintă acum unul din rarele cazuri, dacă nu cel dintâiu, de doliu, cu drept cuvânt internațional.

Nedepășit de marii capitani ai lumii și al timpurilor până azi, pentrucă nici unul n'a condus biruitot un războiu de tranșee cu fronturi de mii de km. și armate de milioane de oameni, el rămâne cel din urmă și cel mai mare erou universal. De aceea la doliul național al Franței, al șaselea oficializat până acum, iau parte frățească și în fruntea tuturor cele mai mari puteri din lume: Statele Unite și Marea Britanie, cari aduc ca omagiu pios la catafalcul defunctului calificarea că „Foch a fost cel mai mare om din lume“. Astfel, pe când reprezentantul militar al Angliei la Paris, declară că „Mareșalul Foch va fi plâns ca un erou național al Mării Britanii“. Pershing, fostul generalism american, colaboratorul lui Foch pe frontul unic afirmă că: „Foch era superb în splendoarea forței sale morale și în măreția spiritului său“ și că: „Măreția lui Foch devine moștenirea întregii omeniri“.

Iar germanii nu vor putea să uite, cu această ocaziune, că acceptarea armistițiului și deci cruțarea Germaniei de nenor

rocirile dezaastroase ale continuării războiului și implicit a înfrării armatelor biruitoare pe teritoriul german, se datorește înțelepciunii Mareșalului Foch, care nu numai ca bun creștin ce era, dar ca om de superioară concepție umanitară, a apreciat ca inutile, din punct de vedere al scopului războiului, ororile ce fatal aveau să se producă, prin continuarea operațiilor dincolo de momentul când inamicul se recunoaște învins și acceptă condițiunile învingătorilor.

Seduș de logica acestui sublim argument, aliații, prin Clemenceau, au primit armistițiul solicitat de germani.

*

În ce ne privește pe noi Românii, trebuie să avem pentru ilustrul dispărut cultul unei solemne recunoștințe.

Din scăparea genului său militar și din covârșitoarea sa competență în conducerea soartei marelui războiu unde se măsurau forțele uriașe ale lumii, a născut triumful cauzei comune și prin consecință și întregirea noastră națională.

Dar nu numai atât. Doi din cei mai inițiați fii ai țării noastre în cunoașterea de mai aproape a marelui General, d-nii Victor Antonescu fost ministru plenipotențiar și Generalul, inspector g-1 de armată, Radeanu, foști în timpul războiului și după războiu în Franța, cu misiuni înalte bine cunoscute, arată prin zărelile de ieri și de astăzi partea în adevăr frățască pe care acest latin conștient dar mai ales om iubitor de dreptate, a luat-o în mod constant, persistent, pasionat și eficace pentru apărarea drepturilor și intereselor țării noastre.

De aceea, nici când un dolii național nu va fi fost purtat de armata noastră și de orice bun român, cu mai meritată și smerită iubire și recunoștință, ca dolii pentru Mareșalul Foch“.

La funerariile Mareșalului—pe lângă statele cari au participat în războiul mondial alături de Franța, Anglia, și America,—România a fost reprezentată prin: Gen. Cihoschy ministru de războiu, Gen. Presan, Gen. Samsonovici, Col. Ionescu Munte, precum și prin o delegație a cavalerilor ordinului „Mihai Viteazul“ și „Virtutea — Militară“.

T.

VIATA RELIGIOASA

VIATA CREȘTINEASCĂ. *)

— îndrumări pentru fete —

1

Adevărata creștină, este acea, care nu numai crede în Isus Christos și promite că-i va urma învățătura lui, ci aceea care în așa fel este unită cu Isus Christos, în așa fel este îmbrăcată în Isus Ch., încât văzându-o, să trebuiască, să poți zice: *iată o sfântă*. — Ea trăește în spiritul lui Isus Christos, ea urmează poruncile lui, ea împlinește voia lui, ea nu are nici-odată alte dorințe, decât acelea ale lui Isus Christos. Pentru ea, bucuria și plăcerea este, de a sta de vorbă cu el în rugăciune; fericirea ei este, de-a împlini poruncile Lui; grija ei continuă este, să câștige suflete pentru El, mândra ei este de-a se gândi că ea este fiica lui Dzeu, sora lui Isus Christos și moștenitoarea Impărăției Ceriului.

2

Adevărata creștină, este acea, care pătrunsă de adevărurile Sfintei Evanghelii, nu lasă să treacă nici o zi, fără să cetească cel puțin câteva rânduri, din această carte divină. Ea află pentru sine, în cuvintele lui Isus Ch.: putere, mângâiere și lumină pentru toate amănunțele conduitei sale. Ea începe încetul cu încetul, să vadă pe Dzeu, în toate lucrurile, și toate lucrurile în Dzeu; ea se roagă neîncetat, ea are o continuă tendință către Dzeu, care este unicul ei bun și suprema sa fericire. — Considerând Sfintele Sacramente, drept legătura sacră a unirii sale cu Dzeu și tezaurul unde ea poate afla toate ajutoarele ce-i sunt necesare, ea se apropie de ele cât mai des posibil și totdeauna cu o respectabilă credință și cu o dragoste plină de încredere. Astfel, viața ei este liniștită și plăcută.

*) Traducere din cartea „Le Livre de piété de la jeune Fille”, ediția 720-a, 848 pagini, — editura Aubanel frères, Avignon, Franța.

3

Adevărată creștină, este acea care, convinsă pe deplin de fidelitatea inviolabilă a lui Dzeu, de ași împlini promisiunile făcute, — și convinsă că ea nu este decât numai în trecere pe acest pământ, are gândul său totdeauna înălțat la ceriu. Ea muncește fără încetare, ea î-și îplinește conștientos toate dorințele statului său, î-și îngrijește sănătatea, ține în ordine toate lucrurile ce i aparțin, este rezervată în cheltuieli; dar nu se liniștește fără măsură, din cauza accidentelor cari pot obveni: pierderea bunurilor, bogățiilor, slăbirea sănătății, despărțirea de cei iubiți, — toate acestea, fără îndoială, o mișcă, o pătrund, însă ea știe să se liniștească, gândind că toate trec — și că Ceriul îi va reda totul.

4

Adevărată creștină, este acea care, răpită de frumusețile neînchipuite (și neexplicabile ale lui Dzeu și de bunătățile lui fără de margini, îl iubește din toată inima sa, din tot sufletul său și din toate puterile sale, — și care având trupul său pe pământ, cu sufletul și cu inima sa este în ceriu. Când vorbește, vorbește despre Dzeu sau pentru Dzeu; când suferă, o face totdeauna cu supunere lui Dzeu. Ea nu dorește decât pe Dzeu bineștiind, că orice alt lucru îi pot răpi timpul, însă, Dzeu singur o poate mulțumi.

Ea repetă adeseori, cu Regele profet: „fericirea mea este să fiu unită cu Dzeu și să încredințez Bunătății Sale, toată grija intereselor mele“. Dacă ea dorește ceriul, o face aceasta, pentru a nu mai păcătui și pentru a avea bucuria să vadă pe Dzeu, să-l servească și să-l adore după cum este vrednic. Dacă ea petrece pe pământ, o face din zelul pe care'l simte, de-a face pe Dzeu cunoscut și altora, și de-a câștiga, prin vorbele sale și prin toate faptele, toate fapăturile.

5

Adevărată creștină, este acea care, iubește pe de aproape pe sine, ca pe sine însăși, din dragoste față de Dzeu; care are o dorință fierbinte, pentru mântuirea sufletelor; care se bucură de tot ce vede bun în deaproapele său; care-i supoartă greșelile cu o blândețe și pacință fără hotar; care uită jicnirile, gândin-

du se la celea făcute de ea, față de Dzeu; care renunță la plăcerile ei, pentru a se acomoda altora, care nu se umple de îngâmfare deloc, cunoscând greșelile lor, ci care se umilește văzându-le pe ale semenilor săi; care nu poate suferi să se vorbească rău despre alții, fără să repare, dacă numai poate, — și care în fine, plină de compătimire și dragoste față de săraci, simte plăcerea în a-i vizita, și și face cinste din a-i servi, privind într'ânșii niște frați, copii, ca și ea, a lui Isus Christos.

6

Adevărată creștină, este acea, care fiind convinsă că Dzeu — Tatăl a hotărât să nu dea ceriul, decât aceluia care vor fi purtat în această lume, imaginea Fiului Său, privește pe Isus Ch. ca pe-un model al său și se nizește într'una, să-l imiteze, cât o ajută puterile ei slabe. Și Evanghelia este pe scurt: viața, poruncile și învățătura lui Isus Ch., ea meditează în fiecare zi despre aceasta. Ea știe bine, ce trebuie imitat mai ales, în Isus Ch.: smerenia sa, supunerea sa, sărăcia sa, răbdarea sa, — și în fiecare zi ea caută să facă ceva, din manierele pe cari Isus le ar face. Nu este în fiecare zi ocaziune să fi umilită și supusă? Nu este fiecare zi ceva de suferit? Ei îi place să spună: ce ar face Isus în locul meu?

7

Adevărată creștină, este acea, care are scârbă și oroare extremă, față de păcat, și o teamă față de greșelile mai mici; care se silește în fiecare zi, să se curățească de acelea pentru cari se simte vinovată, aducându-și aminte, că are cinstea de-a fi Biserica Sfântului Spirit. Privind la inima sa, ca-și la un locaș pe care Isus Ch. l-a ales, ca acolo să fie adorat împreună cu Tatăl, în unire cu Sfântul Spirit, ea veghează mereu, asupra tuturor pornirilor ei, se bănuște mereu pe sine însaș, de frica să nu fie surprinsă de ochiul lui Dzeu, care observă imediat. Pentru a putea evita mai ușor ocaziunea de a păcătuți, ea își mortifică pornirile sale, ea își înfrânază simțurile sale, ea nu cedează tot trupulul său; ea cere de la Dzeu în fiecare zi spiritul abnegației, bine știind că trebuie să fie nedespărțită de viața creștinească.

8

Adevărată creștină, este acea, care se nizuiește să renunțe la toate acelea lucruri, cari o împiedecă în câștigarea Cerului, cari își poartă crucea de toate zilele și se nizuiește să urmeze întru toate pe Isus Christos. Ea î și dă silința să fie indiferentă și nesimțitoare, față de tot cea ce desmiardă pornirile naturii, fiind gata să primească orice situație, orice loc, în care Dzeu ar vrea s'o pună. Ea se folosește de lucrurile din lume, ca și cum nu le-ar folosi de loc, fiind totdeauna gata, să se lipsească de ele cu plăcere, pentrucă le întrebuințează fără nici o atracție. Ea disprețuește viața și primește moartea ca și un favor, știind că până când locuiește în acest trup, este aleasa lui Isus. Și cu toate că n'a făcut nimic extraordinar, nimic mai mult ca lumea, este însă smerită, umilită cu inima și nu vorbește prea multe.

9

Adevărată creștină, este acea care cinstește și iubeș'e Biserica, ca pe mama sa. O privește (Biserica) ca și un organ al Sfântului Spirit, respectă toate legile ei, toate rânduielile și datinele ei. Se supune păstorilor ei sufletești cu un cucernic respect și devotament; ea nu critizează conduita lor, ci ascunde defectele cari le-ar putea avea, pentrucă respectă în ei, autoritatea divină și caracterul sacru în care sunt îmbrăcați. Ea ține la onoarea Bisericii mai mult decât la sine — și este gata totdeauna, să apere învățăturile Pontificelui suprem (a Papei). Tot cuvântul ce vine dela Sfântul Scaun, este primit cu cel mai profund respect; (chiar) dacă nu înțelege, se supune. Toată bucuria ei este, de-a gândi și a spune, că ea este fică a Bisericii catolice apostolice romane, — și cea mai dulce speranță a ei este, să moară cu acestea sentimente.

(va urma)

P. MATEIU.

DOCUMENTAȚII

PAPA IN RAPORT CU ROMÂNII.

Propaganda prin Unguri.

III. — La începutul veacului XIII. ungurii intră în ceartă cu bulgarii. Sub Ioan Asan II ei se războiesc; la 1233, Regele Ungariei, ia titlul de Rege al Bulgariei și al Cumaniei, pentru că dobândise dela bulgari banatul Severinului, cu Oltenia, și fiindcă își valorase, prin cavalerii teutoni, drepturi feudale în Țara Bârsei¹⁾ și la Câmpulung. În Moldova încă aveau pretențiuni suveranitate ungurii, decurgând din legăturile feudale dintre Regele Ungariei și Dragoș, Voevodul Maramureșului, cel care a descălicat în Moldova. În țările acestea, din pricina barbarilor, nu se întemeiasă încă o ierarhie proprie bisericească. Poporul de baștină, românii, aveau toți popii lor, eșiți din mâinile vlădicilor bulgari, dar popii erau români cu trupul și sufletul. Nu știau carte, liturghiseau, ca vai de ei, într'o limba streină și nedricepută. Dar aveau frică de Dumnezeu, credință în Hristos și dragoste de neamul românesc. Nu erau nici măcar de drept schismatici, căci habar nu aveau de certurile bisericești dintre apuseni și răsăriteni. Erau preoți bine și canoniceste hirotonisiți, păstori sufletești ai unui popor amărât. În principate, prin orașe trăiau sași, nemți și unguri, toți creștini toți de rit latin. Pentru toate aceste popoare, Arhiereul cel mare al creștinătății, Grigorie IX, întemeiază două episcopii, Pentru moldoveni, Papa Grigorie IX creiă episcopia Milcovului la 1217. Pentru munteni, Pada Urban VI la 9 Mai 1381, întemeiază episcopia Argeșului; iar pentru olteni, peste doi ani se creiază episcopia Severinului. Aceste episcopi aveau, în intențiunea Papei, misiunea de apăsători pe creștinii de rit latin din țările acelea, și să pue capăt schismei; adică să readucă pe românii de rit oriental, la împărtașanie cu Roma. Încă din 1204²⁾ Papa Inochentie III se gândel să înființeze o episcopie unită pentru româninii din Ardeal și Țara Ungurească. N'a isbutit din pricina împotrivirii episcopilor

1) D. Onciul. Orig. Princip. Pap. 42.

2) I. Mihaly, Diplome maramureșene. Maramureș-Sighet, 1900 Pag. 26,

de rit latin de acolo¹⁾. La 1284, Grigorie IX scrie Regelui Bela al Ungariei și Dpiscopului Teodosie al Milcovei, poftindu-i să se conformeze canoanelor Soborului din Lateran, prin care în orice episcopie de rit latin, care are în sânul ei răsăriteni, trebuie să fie și un arhiereu de rit oriental. Ordinul Ordinul Papii «nu se dexecută, pentrucă, scrie Auner, epeiscopii unguri nu s'au ținut vreodată de ocest canon»²⁾. Oapa a continuat însă a se interesa de români. Grigorie XI scrie, și el, Regelui Ludovic al Ungariei că are de gând să dea românilor o episcopie proprie, fiindcă spun că nu îi mulțumesc slujbele popilor ungurești. Nici Grigorie XI nu a isbutit însă, fiindcă nu era numai vorbă de interese pecuniare, cum crede Bunea; nici de aplicarea canoanelor din Lateran, cum zice Auner. Ungurii voiau să se servească de Biserica, ca să maghiarizeze pe români. Și rezistența lor la ordinele papale. era cu atât mai ușoară, cu cât în țările române, misionarii erau dominicani, un ordin călugăresc cu mari merite, dar care a fost orbit de o chimera: unificarea riturilor, Domnii români nu erau potrivnici unirei. Radu Negru cerea lui Urban VI să întemeze o episcopie latină în Curtea-de-Argeș, unde Doamna Ana clădește catedrala latină, ale cărei ruini se vă până azi³⁾. Insuși Vlaicu-Vodă «nu era de loc potrivnic catolicismului». Și dacă Vlaicu ceru Patriarhiei din Constantinopole să întemeze o mitropolie la Severin, este numai fiindcă prodanda catolică se înfățișă într'un rit străin românilor și prin preoți maghiari ori susținuți de maghiari.

Papa neputând să creeze episcoaii de rit oriental pentru români, suveranii Țării Românești și ai Moldovei au fost siliți să ceară din Conatantinopole, o ierarhie proprie pentru țările lor.

Unguri nu au izbutit să desnaționalizeze de nimeni, dominicanii nu au unificat nici un rit; iar românii deși au reușit să-și păstreze ritul, au fost supuși unei ierarhii disidente. Cu timpul chiar populațiile de rit latin din principate, s'au românizat în totul și cei mai mulți s'au contopit chiar bisericeste cu românii. Neascultarea de Papa nu a adus nici un bine, nici ungarilor nici dominicanilor.

Domnii români însă nu au încetat să întreție relațiuni cordiale cu S. Scaun. Se poate zice că, numai de nevoie au susținut disidența grecilor, ca să scape de unguri, și să păstreze ritul oriental atât de scump românilor.

1) A. Bunea. Ierarhia la români. Blaj, 1904. Pag. 191 și urm.

2) Auner. Episcopia Milcovei, «Rev. Cat.» 1912, Pap. 540.

3) Auner. Episcopvopia Argeșului, «Rev. Cat.» 1914, Pag. 437 și N. Găbrilescu, Ruinele Sânicoaara din C. de Arges, Buc. 1888. Pag. 3.

4) Auner, Episcopia Severinului, «Rev. Cat.» 1913. Pag. 52.

De vremea turcilor.

IV. — În secolul XIV, Principatele române scapă de bulgari și de unguri. Dacă turcii nu năvăleau în Europa, românii, ajunși la independență, probabil isbuteau să strângă, mai tare și pe deplin, legăturile lor cu Roma. Turcii au oprit însă în loc orice progres românesc. Politicește i-au supus, economicește i-au sărăcit, și bisericește le-au impus schisma.

Unirea dela Florența nu a isbutit, fiindcă nu au vrut turcii, spune Dobrescu¹⁾.

«Turcia a fost o puternică apărătoare în potruva propagandei catolice» fiindcă «a împiedecat-o pe toate căile» nu numai «prin Patriarhia Constantinoplei», dar «i prin concursul politic și militar ce a dat neunirei», ne spune Mechisedek al Romanului²⁾.

Motivul pentru care au lucrat așa turcii, îl găsim în testamentul lui Fuad-Pașa, Marele Vizir al Sultanului Abdul-Azis. El spune acolo că »pentru a împiedeca decadența Imperiului Otoman», este o datorie pentru oamenii politici musulmani, să pue neconținut stavilă între greci și celelalte comunități creștine, și trebuie să întreție zizania între Biserica bulgară și cea grecească în fine să împiedice prin toate mijloacele, și în vecilor, unirea grecilor cu Biserica rusească, ori cu «Biserica romană. Poarta e obligată să previe și să se opue la orice încercări de unire a armenilor și a georgienilor».

Consequentă cu politica aceasta, Sublima Poartă, dela început, a cerut românilor să strângă legăturile cu Patriarhia Constantinoplei, și să evite relațiile cu Roma Veche.

Dar tocmai de asta, românii cât au putut, au căutat să-și asigure oarecare independență față de Fanar, și nu au disprețuit deloc relațiunile cu Vaticanul. Domnii mazăli căutau adăpost și ajutor la Roma. Unii, precum Vlad Tepeș, Mihnea, Petru Cercel, și alții, peste granițe, frecventau mai cu drag bisericile latinilor, decât pe ale grecilor. Toți câți mergeau la Roma, mărturiseau supunere Sfântului Scaun, prin care românii sperau să scape de turci.

Bărățiile din Câmpulung, Târgoviște, București, Râmnic și Craiova, prin hrisoave domnești căpătau averi și privilegii. În «Descripția Moldovei» Dumitru Cantemir afirmă că Episcopul latin din Iași avea o poziție oficială bine determinată, și nu ceda pasul nimărui decât Mitropolitului Moldovei și Sucevei.

Căci dacă, pentru a-și păstra ritul, românii socotiseră cel mai sigur lucru, o legătură ierarhică cu Cpole; și dacă, din pricina asta ei nu ținură unirea din Florența decât atât cât o a respectat Patriarhia Con-

1) Istoria Bisericii române. Valenii-de-Munte. 1913 pag. 47,

2) Papismul pag. 22.

stantinopolitană ; după cucerirea Țărigradului de turci, cârmuirea românească a priceput că numai Papa poate să înjghebe alianțe capabile să desrobească peninsula balcanică. Profitând, cu dibăcie, de zizaniile dintre, bulgari unguri și poloni, Țara Românească și Moldova isbutiseră să-și asigure o independență complectă, prin războaie grație unei diplomații inteligente. În secolul XV turcii amenințau existența românilor, ca Stat și ca creștini. Papii cari altădată și cei dintâi, daseră semnalul și susținură cruciadele, pentru a scoate Sfântul Mormânt din stăpânirea mahomedanilor ; acum se ostenesc să înjghebe ligi creștine, adevărate cruciate, menite să salveze creștinismul și civilizația europeană.

La Cossovo și Nicopole, Mircea luptă cu creștinii ; și dela el ne-a rămas un portret în costum de cruciat papal. În calitate de legat al lui Calist III, S. Ioan Capistran cutreeră Ardealul și Țara Românească, de pune la cale o alianță antiturcească. Stăruințelor lui se datorește ridicarea lui Vlad Țepeș, pe tronul României, și al lui Ștefan cel Mare în Moldova.

În luptele cu turcii, Ștefan cel Mare e ajutat și îmbărbătat de Sixt IV. Lui îi ceru sfat și parale. Dacă Matei Corvin, Regele Ungariei, încearcă să întoarcă în folosul lui, jertfele lui Ștefan ; dacă isbutește uneori, prevalându-se de oarecari drituri feudale, să oprească banii pe cari Papa îi trimete Moldoveanului ; asta nu reduce însemnătatea rolului Papii, în luptele Românilor cu turcii. Nu e vina Papii, că Ungaria și Polonia pun interesele lor de Stat, mai presus de dreptate și de adevăr. Când banii trimiși lui Ștefan, rămân în visteria lui Corvin ; Papa se ostenește prin alte mijloace să-l ajute. Ștefan trimete o misiune la Roma. Reprezentantul Domnului Moldovei spune lui Sixt IV că Ștefan cu Mitropolitul și multă lume au fost la Roma în zilele lui Pavel II, ca să capete darurile duhovnicești ale unui an jubilar. El obține dela Papa o bulă prin care se acordă aceleași foloase, cui va merge să se închine la Biserica din Suceava. Când Papa, după cererea lui Ștefan, numește episcop latin în Moldova pe Petre, bacalaureatul în drept ; îl și dispensează de plata anatelor, ca o favoare pentru Ștefan ¹⁾. Ce strânse erau legăturile lui Ștefan cel Mare cu Roma, reiese minunat din instrucțiunile ce Senatul Veneției dă lui Emanoil Gerardo, Ambasadorul Republicii în Moldova. În punctul al 8-lea citim, «Ambasadorul venețian eră însărcinat să roage pe Domnul Moldovei să nu conteste jurisdicția Patriarhului Constantinopolei asupra creștinilor de rit oriental din Moldova, fiindcă Republica ține foarte mult la acel Patriarh» ²⁾. Cu alte cuvinte Veneția l'a împedecat, să rupă relațiunile bisericesti cu Fanarul.

1) A. D. Xenopol. Istoria românilor. V. II Pag. 339—343.

2) Exarhu. Documente venețiane. Instrucția din 17 Mai 1476.

Idealul național.

V. — Dacă un moment, la începutul veacului XVI, Țara Românească, Ardealul și Moldova au fost întrunite de Mihai Viteazul, pentru aceasta trebuie mulțumit și Papii. Răsboiul care a făcut cu puțință acest lucru, a fost patronat de Clement VII.

Xenopol, în totdeauna adversar al Papalității, spune că în Noemvrie 1593 Papa scrie Regelui Poloniei, Principelui Transilvaniei, Domnului Moldovei, Voevodului Munteniei, Cardinalului Andrei Bathori și Hatmanului cazacilor «cerând dela toți să sară în ajutorul creștinătății amenințate» ¹⁾. Apoi adaugă că Aron fusese adus în alianța anti-otomană «prin stăruințele Papii» ²⁾. Dar socotește că Mihai nu fusese îndrăgostit de nimeni în privința turcilor, ci s'a răsculat din propria lui hotărâre ³⁾.

Dar să ascultăm și pe alții: «Clement VIII desfășură o mare activitate diplomatică. Emisarii lui străbat Europa și Asia, cu instrucțiuni amănunțite». Pe Alexandru Komulovici, pe care Grigorie XIII îl făcuse vizitator al bisericilor latine din Imperiul Otoman, Clement VIII, „îl trimete din Roma la Moscova, prin Transilvania, în statele Dunărene și Polonia; căci până acolo se întindeau razele misiunii sale“. „Mihai-Vodă era stăpânit de o mare și nobilă idee. Socotea Dacia vrednică să reinvieze și vroia să-i adune rămășițele risipite, să refacă unitatea națională a românilor, proiect care cerea numai decât zdrobirea jugului turcesc. De aceea va fi vrăjmașul lor hotărât, luptând bărbătește împotriva numărului, biruindu-i, atât cât luptele interne nu-l slăbiră și cât fu cruțat de pumnalul austriac... În Martie 1594, Komulovici se duse la Iași și petrecu zilele de 22 și 23 Martie în tratative cu Domnul Moldovei. Aron-Vodă fusese la Roma, în zilele lui Sixt V., scrisoarea Papii produse asupra lui un efect miraculos“. „Câteva săptămâni în urmă, Komulovici se convinsese însă că nu se putea bizui pe Aron. Versatil, lipsit de voință, gata să-și părăsească în orice moment aliații, incapabil de o hotărâre nestrămutată, el fu înlocuit la 1595 cu Ștefan Răzvan, care se dete pe față în contra turcilor“ ⁴⁾ Toate astea: „fiindcă Clement VIII dorește alianța a celor trei voievozi cu Împăratul. Pe dată după asta, în 1594, Papa acreditează pe Cardinalul Alfons Visconti, pe atunci simplu Episcop al Cerniei și Nuntiu Apostolic la Alba-Iulia, în aceeași calitate la București și în Iași” ⁵⁾.

1) A. D. Xenopol. Istoria Românilor. Vol. III. pag. 166.

2) Ibid. pag. 173.

3) Ibid. pag. 175.

4) Pierling. La Russie et le Saint Siège, Paris. Plon-Nourit et Cie 1897. Vol. II, pag. 336, 340, 341 și 343.

5) I. C. Filitti. Din Arhivele Vaticanului. Vol. II. pag. 62 și 63.

În «Biserica Ortodoxă Română», răposatul Erbiceanu a publicat niște scrisori ale lui Mihai către Patriarhul Țarigradului. Aceste scrisori nu au altă importanță decât pentru a dovedi, că în anumite timpuri, Mihai a negociat cu turcii, prin intermediul Patriarhului, așa cum negocia cu ungurii, prin intermediul Nunțiu-lui Malaspina, și cu Vaticanul, uneori, prin Împăratul Rudolf.

Noi vom numai să constatăm, că Mihai a avut nu numai relațiuni directe cu Vaticanul, dar a fost chiar îmboldit de Papa, ca să scuture jugul turcesc.

Tot așa și Șerban Cantacuzino. Tatăl său, traducătorul Bibliei, vestitul Postelnic Constantin Cantacuzino, era filocatolic.

Sec. XVII este stăpânit de războaiele ale creștinilor cu turcii. Domnii români au un rol deosebit în războaiele astea. Stăpâniți de dorința să scape țările române de turci, au teamă de o cucerire a lor de către aliați; de aceea în tot timpul, Papii se adresează lor cerându-le concursul, și ei nădăjduesc că Papa îi va apăra de lăcomia cuceritorilor străini. Grigore Ghika II al Țării Românești și Ștefan Petriceicu, Domnul Moldovei, trimit la Roma pe Parcevici, Episcopul Moscopoliei, împreună cu Ion Bercuș, fost Vicar al latinilor din Moldova, ca să negocieze intrarea Domnilor români în liga creștină¹⁾.

Dacă Șerban Cantacuzino, prin acțiunea lui, ajută pe creștinii împresurați în Viena de turcii: pricina este că Împăratul Germaniei, cu care se aliase, purta la brâu sabia creștinilor cari ascultau de Papa.

Toți Domnii români din secolul acesta întrețin relațiuni diplomatice cu Roma. În Moldova, Ieremia Movilă, la începutul veacului, mărturisește în mod solemn unirea cu Roma, la 1588, în fața Cardinalului Aldobrandini. Și fratele lui, Mitropolitul Gheorghe Movilă, avea comunicațiuni în sacriș, cu latinii²⁾. Odată cu el a mărturisit unirea și Petru Șchiopul. În zilele acestui din urmă, au fost readuși la catolicism toți moldovenii de rit latin, cari trecuseră la protestantism. Despre acest fapt a raportat lui Grigore XIII, Mitropolitul Moldovei, printr'o scrisoare în care spune că „împins de o parte de datoria și respectul său de Biserica Catholică și pe de altă parte din porunca Măriei Sale, își dă toate silințele ca nu cumva după alungarea și stărpirea ereziei, Biserica Catholică să fie din nou pângărită de protestantism“³⁾.

(Va urma).

1) Vlad. Ghika. Scrisoarea unui preot catolic pământean. Rev. Cat. 1912. 579.

2) D. Ferent. Ieremia Movila și Catolicismul. Calendarul Catolic pe anul 1915. Iași.

3) I. Ferent. Despre Petru Șchiopul. Calendarul Catolic pe anul 1914. Iași.

STATUL.

Teoriile moderne și doctrina Bisericii.

In românește după *Le Fur* prof. la facultatea de drept din Paris, de Dr. Ion Sălăgianu.
(continuare)

Dar ne întrebăm, le fixează el în mod suveran? Și oare guvernele (căci statul în realitatea lui acționează prin ele pot ele fixa în toată libertatea, după un șablonaj precizat, regulele pe cari le apreciază, cele mai conforme intereselor naționale?

Aceasta a fost în totdeauna marea pretenție a Statului, aceeași forma ceiace statele au înțeles prin noțiunea suveranității din care au făcut apoi caracterul esențial al criteriului de stat. Cuvântul „sovrin“ — suveran, apărut în evul mediu; el a fost dintru început întrebuițat de regii Franței în lupta contra Sfântului Imperiu romano-german pretendent al suveranității universale. Dela început această revendicare a suveranității se referea numai la relațiunile Statelor între ele, Papa mai era considerat încă șef comun al creștinătății, dar în scurtă vreme zelul regilor la o independență absolută se afirmă și în contra bisericii. Ajunge să amintim războaiele susținute în contra Sfântului Scaun de către un Henric al IV sau Fridric al II-lea al Germaniei iar în Franța cearta lui Filip cel frumos și mai târziu alui Ludovic al XIV-lea cu Papalitatea.

Cu revoluția franceză, oleul de mimore, cum ia zis Herbert Spencer s'a scurs de pe un singur cap asupra mulțimii: «marea superstiție a politicii de odinioară era dreptul divin al regilor, marea superstiție a politicii de astăzi este dreptul divin al parlamentului». In mod practic în raporturile fie dintre Stat cu sușii săi, fie dintre biserică și stat sau dintre statul francez cu alte state nu a intervenit nici o schimbare; statul a continuat să afirme suveranitatea sa absolută înlăuntru și independența sa numai puțin perfectă înafară. De aci își au originea întotdeauna aceleași conflicte cu Biserica, în interesul indivizilor cari adeseori refuzau să priceapă aceasta, și în interesul chiar al organizației de stat, Biserica continuând să fie paznica neclintită a dreptului, adevărului și rațiunei. Pentru ea, dreptul, regulele necesare societății umane, este întemeiat nu asupra voinței arbitrarea guvernanților ci asupra unei alte voințe superioare, căreia puterea spirituală îi este o simplă reprezentanță, căci ea nu poate nimic nici să modifice nici să schimbe, iar puterea tem-

porală bineînțeles, cu atât mai mult nu o poate aceasta, existând aci o mărginire esențială care formează în acelaș timp fundamentul cel mai sigur al autorității ei atâta timp cât aceasta se exercită în limitele atribuțiilor sale.

Autoritățile civile, nu mai puțin cele spirituale, nu sunt în sfârșit mai mult de cât singure mijloace în vederea realizării binelui comun. Fiecare e suverană în sfera sa: «Biserica și societatea politică, fără nici o îndoială, au fiecare suveranitatea lor proprie» (Enciclica *Sapientiae christianae a Papii Leo al XIII-lea* pe care o găsim citată, împreună cu alte texte, referitoare la acest subiect în excelenta lucrare alui Henri Brun „Cetatea creștină după îndrumările pontificilor“ pag. 191). Suveranitatea nu este deci niciodată nelimitată și nu trece peste sfera libertății individului, statul este suveran în sensul că în sfera sa este autoritatea cea mai înaltă, însă el *nu are alte drepturi de cât acela care îi sunt necesare pentru a-și împlini chemarea pe care o are; departe de a crea dreptul, el îi este supus cași individul, el are competența numai a-l enunța și a-l sancționa, însă dreptul pozitiv, legea, nu este legitimă numai întrucât e conformă justiției, acelu drept de fundament moral pe care îl numim drept natural sau național, adeseori astăzi mai zicem și drept obiectiv.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Teoria suveranității absolute a statului, dintru început afirmată de puterea regală în numele unei doctrine a dreptului divin, adeseori pe nedreptul atribuită bisericii, astăzi reluată de către reprezentanții națiunii, sub numele de suveranitate națională, merge de drept în contra acestor adevăruri fundamentale. Să lăsăm la o parte teoria dreptului divin, care după delăturarea lui Vilhelm II și a Țarului, nu prea are mai mult nici reprezentanți nici apărători și să ne ocupăm numai cu aceia a suveranității naționale. Putem zice că suveranitatea națională este una dintre acele idei clare dar mincinoase, cari în fapte ca și în drepturi, nu rezistă unui examen și cari atunci când e descoperită baza întregii chestiuni se năruie căci în cazul nostru suveranitatea națională dintre tot începutul nu a fost suveranitate și ca urmare n'a fost nici națională.

Pretinsa suveranitate a poporului sau a națiunii, din leagăn n'a fost o veritabilă suveranitate. *Suveranitatea consimțământului tuturor, este acordarea dreptului de a conduce; ori dacă poporul a crezut sau a chiar putut, riguros, să-și exerceze dreptul său în orașele antice, minuscule state unde cetățenii, puțin numeroși, se reuneau pentru a delibera într-o piață publică, în*

vreme ce sclavii lucrau pentru ei, această reală suveranitate, astăzi nu mai poate fi înfăptuită în marile state moderne, cari se nizuiesc a înfățișa ceva asemănător; democrația directă este prin forța lucrurilor înlocuită cu un guvern reprezentativ, sau cu alte cuvinte guvernarea poporului, în practică e substituită cu aceea a unei minoritate oligarhiei. Iar aci Rousseau în Contractul său social a spus-o: «Indată ce un popor își alege reprezentanți, el încetează a mai fi liber (adecă suveran) căci toate puterile trec asupra reprezentanților săi».

A două oară, aceasta pretinsă suveranitate nu este nici odată națională. Ceiace afirmăm nu e un paradox, ci întotdeauna a fost realitate, chiar și în statele cari pretind a avea un sufragiu universal. Să luăm de exemplu Franța patria tuturor libertăților politice. Iată situația: Și acolo sunt excluși dela vot minorii sub 21 ani, interziții judiciari, condamnații la anumite pedepse, străinii, militarii și marinarii activi să zicem o jumătate din totalul populației. Ceialaltă jumătate compusă din indivizi majori, scăzând femeile, se reduce la o a patra parte din totalitatea națiunii. — Iată deci trei părți dintre cetățeni excluși dela votare; rămâne o a patra parte cu exercițiul „suveranității naționale“. Și credeți că nu am exagerat admitând chiar o pătrime cași fiind exponentă națiunii? Sunt o mulțime de abstenenți câteodată chiar jumătatea electorilor; apoi în fiecare circumscripție sunt mai mulți candidați, așa că ușor putem face socoteala că la cameră nu sunt reprezentați nici jumătate dintre alegători, deci jumătatea pătrarului face la a opta parte din toți locuitorii țării.

Cum vedeți datele sunt îngrijorătoare pentru sufragiul universal și suveranitatea atât de bombastic numită națională. Dar nu este aceasta numai perspectiva simulacrului. Să mergem mai departe, astfel în Cameră, presupunând prezența tuturor deputaților — ceiace nu se întâmplă nici odată — decisiunile sunt luate bine înțeles, cu majoritatea voturilor și nu cu unanimitatea lor, adeseori cu o slabă majoritate, câte odată însași mai puțin cași jumătatea voturilor, fiind propuse mai multe soluții sau fiind numeroși aceia cari se abțin dela votare.

Examinând, aceste cifre mai mici ca jumătatea numărului voturilor, noi ajungem la constatarea că decisiunile sunt aduse de mandatarii unei părți aproximative din totalul alegătorilor și șasesprezecime din cifra populației țării. Iată mult trâmbițata majoritate! O curiozitate teoretică, o bizarerie a naturii cari nici odată n'a fost găsită realizată. Din contră situația „normală“ este aceasta cu depășiri exorbitante peste limitele aproximative arătate de noi. Un exemplu frapant. În Franța legea de separa-

țiune a Bisericii de Stat a fost votată de 341 deputați (ceiace cei mai mulți dintre ei n'au spus o în discursurile lor de program știind că toți alegătorii ar fi fost ostili unui atare program). Deci 341 deputați reprezentând 1.769.000 alegători asupra alor 11.169.000 alegători înscrși și 39.000.000 de locuitori, mai puțin așadar cași o șasime a alegătorilor și a douăzecia parte din totalitatea populației.

Iar exemple de acestea, frapante, am putea înșira nenumerate. Iată unul care constată lipsa completă de proporționalitate între mandatele acordate diferitelor regiuni ale Franței: lucrările Ligei reprezentării proporționale a minorităților au demonstrat că în timpul scrutinului pe arondismente — la care este încă adeseori chestiunea de a se reveni — circumscripțiile extreme ale Franței numărau 32.000 (La Palisse) și 3400 (Barcelonnette) alegători înscrși, ceea ce vrea să zică pe lângă o reală egalitate a votului că La Palisse are dreptul la 10 deputați până când Barcellomette va fi reprezentată de unul singur.

(va. urma)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MEMERIDE

(Martie)

România. — Vizita Dlui Mironescu la Varșovia.

— Călătoria Reginei Maria în Spania.

Franța. — Comemorarea Joanei d'Arc; 500 de ani de la plecarea ei din Vaucouleurs.

— Moartea Mareșalului Foch.

Italia. — A 10 aniversare a înființării fasciilor.

— Generalul Nobile a demisionat.

Norvegia. — Căsătoria prințului moștenitor la Oslo.

Redactor responsabil: Prof. ION TEIUȘAN. Beiuș — Bihor.

TIPARUL TIPOGRAFIEI „D O I N A“ BEIUȘ 1929.

Biblioteca Intelectualului

- A. Bréaud — — *Ce am văzut la Moscova.*
Agârbiceanu — — *In clasa cultă.*
” — — *Ceasuri de seară.*
” — — *Chipuri de ceară.*
Scriban Lăzărescu *Auteurs chrétiens français.*
de la Brète — — *Un drăcușor de nepoată.*
Vâlsan George — — *Grădina păr. (poezii) Ardealul Cluj.*
N. Filipescu — — *Discursuri (vol. 2) Cart. Rom.*
C. Boliac — — *Meditații și Poezii (Cart. Rom. Buc.)*
Cornel Moldovan *Autori și actori (Cult. Rom.) Buc.*
Regina Maria — — *Gânduri și Icoane.*
” — — *Povești.*
Tafrali — — — *Istoria politică și militară (Cart. Rom.)*
Soveja (Mehedinți) *Titu Maiorescu (Cart. Rom.) 45*
Vlăhuța — — — *România pitorească (Cart. Rom.) B.*
” BCL Cluj / Centrul Cultural și Bibliotecă Cluj ” ” ”

INSTITUTUL N. D. de SION

111 str. Domnească

GALAȚI.

Cetiți „**CREȘTINUL ACTIV**”

„Pe urmele lui Hristos” din sec. al XX-lea.

Edit. „Observatorul” — Beiuș — Prețul: 30 Lei